

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20–25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 09500-7/2023/3

Datum: 7. 9. 2023

**DESETO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE O
POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI**

KAZALO

1.	UVODNA POJASNILA	3
2.	URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZROMS-1 V LETU 2022.....	4
2.1	PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	6
2.2	PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA	8
2.3	PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA	9
2.4	PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA	12
2.5	PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER	15
2.6	PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI	20
2.7	PODROČJE IZBOLJŠANJA SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI	23
2.8	PODROČJE BOJA PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI	24
2.9	AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI	26
2.10	DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	27
3.	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI.....	30
3.1	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV	30
3.2	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI	31
4.	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	33

1. UVODNA POJASNILA

Podlaga za pripravo poročila Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) o položaju romske skupnosti v Sloveniji sta ZRomS-1¹ in vladni program ukrepov, sprejet na podlagi ZRomS-1. Trenutno veljavni program ukrepov vlade je Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030² (v nadaljnjem besedilu: NPUR 2021–2030), ki ga je vlada sprejela 23. decembra 2021.

ZRomS-1 je sistemski zakon, ki določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, poleg tega pa ureja tudi organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje. Poleg ZRomS-1 je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone³.

Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1. V poročilih vlade se Državnemu zboru poroča o uresničevanju ZRomS-1 in nacionalnega programa ukrepov. Vs a dosedanja poročila so dostopna na spletni strani vlade⁴.

Deseto poročilo vsebinsko zajema vse glavne informacije o aktivnostih na tem področju, ki so bile izvedene v letu 2022. Tako podaja:

- pregled uresničevanja obveznosti na podlagi ZRomS-1 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: občine), kjer živijo pripadniki romske skupnosti in Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SRSRS) ter pregled sofinanciranja za potrebe romske skupnosti v letu 2022,
- informacije v prilogah, ki zajemajo:
 - podrobno poročanje o uresničevanju NPUR 2021–2030 v letu 2022 po vsebinskih področjih, ciljih, podrejenih ciljih in ukrepih iz NPUR 2021–2030 in po vnaprej pripravljeni metodologiji poročanja, ki jo je pripravil Urad Vlade RS za narodnosti (v nadaljnjem besedilu: UN),
 - podrobnejše poročanje občin o uresničevanju ZRomS-1 in
 - podrobnejši pregled sofinanciranja na nacionalni ravni.

Pripravo poročila je koordiniral UN, o izvedenih aktivnostih pa so poročala vsa pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere druge nacionalne institucije. K vladnemu poročilu na zaprosilo UN s svojim poročanjem o izvedenih aktivnostih v posameznem letu prispevajo tudi občine, kjer živi romska skupnost, in SRSRS kot krovna organizacija romske skupnosti pri nas. Predlog poročila je bil predhodno posredovan v usklajevanje vsem navedenim deležnikom.

Za pripravo poročila za leto 2022 je UN pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere nacionalne institucije, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, zaprosil za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2022, ki naj bi zajele:

- informacije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena ter iz 5. člena ZRomS-1. Vse pristojne institucije so bile zaprosene za informacije o izvedenih aktivnostih, ki jih izvajajo na podlagi sistemske zakonodaje s svojega delovnega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1;
- informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 (vsi nosilci ukrepov in sodelujoči). V pomoč pri tem je UN poslal obrazec oziroma *Metodologijo poročanja o izvajanju ukrepov Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030*

¹ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07).

² Dostopen prek: [Romska skupnost](#) (10. marec 2023).

³ Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o socialnem podjetništvu, Zakon o finančni razbremenitvi občin.

⁴ Dostopna prek: [Romska skupnost](#) (10. marec 2023).

in njihovi evalvaciji (v nadaljnjem besedilu: metodologija), ki vključuje pregled področij, strateških in podrejenih ciljev ter ukrepov, kamor je UN nosilce ukrepov zaprosil, da vnesejo informacije o izvedenih aktivnostih in njihovi evalvaciji. UN je vse nosilce ukrepov zaprosil, da upoštevajo navodila iz metodologije in v svojem poročilu izhajajo iz zaprosenih informacij, ki so navedene v metodologiji, da bodo njihova poročila čim bolj celovita in kakovostna.

V posebnem pozivu pristojnim institucijam pa je UN nosilce zaprosil še za informacije o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist romske skupnosti, in sicer o realizaciji dodeljenih finančnih sredstev v letu 2022 in načrtovanih sredstvih v letih 2023 in 2024.

Posebej so bile za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2022 zaprosene tudi občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in SRSRS.

2. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZRomS-1 V LETU 2022

Zadnje, *Deveto poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji*⁵ je vlada sprejela 28. julija 2022 in ga posredovala v obravnavo Državnemu zboru. Poročilo je 12. oktobra 2022 obravnavala Komisija Državnega sveta za državno ureditev, 19. oktobra 2022 pa je Državni svet sprejel *Mnenje k Devetemu poročilu Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji, št. 009-03-1/2022/6*. K mnenju Državnega sveta je na zaprosilo Državnega zbora stališče sprejela vlada, nato pa je 7. decembra 2022 vladno poročilo obravnaval še matični odbor Državnega zbora, tj. Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo.

Državni svet je ocenil, da so se zgodili določeni premiki v integraciji romske skupnosti in pri izboljšanju njihovega položaja, da pa veliko težav še vedno ostaja na JV Slovenije, ki zasluži posebno pozornost. Državni svet je izpostavil tudi opozorila SRSRS, da je treba predstavnike romske skupnosti bolj vključevati v pripravo in izvedbo ukrepov in da bi se morale bolj upoštevati tudi njihove pripombe glede vsebine in načina izvajanja ukrepov. Ob tem je Državni svet še posebej poudaril pomen povezovanja in sodelovanja vseh deležnikov in pomen zagotavljanja sredstev za projekte na nacionalnem nivoju, ki morajo voditi h konkretnim in merljivim ciljem.

V razpravi matičnega odbora Državnega zbora pa je bilo poudarjeno, da:

- določena ministrstva še niso pripravila akcijskih načrtov, ki bi omogočila bolj kakovostno izvajanje ukrepov,
- so finančna sredstva, ki se namenjajo reševanju romske problematike, visoka, vendar kljub vloženim sredstvom ponekod še vedno ni prišlo do napredka,
- še vedno veliko Romov nima vode, elektrike in zagotovljenih osnovnih življenjskih pogojev,
- je še posebej velik problem pomanjkanje koordinacije med organi pri izvajanju projektov,
- se vsa prizadevanja na terenu izničijo, ko nastane praznina po zaključku časovno omejenih projektov,
- so dodatna sredstva, ki jih prejemajo občine, kjer so romska naselja, nenamenska,
- je še vedno močno prisotna diskriminacija do Romov v družbi,
- je ključno skupno delovanje državnih organov, lokalne skupnosti in Romov.

Kljub temu so bili s strani matičnega odbora Državnega zbora pohvaljeni napor vlade, kot so ustanovitev vladne delovne skupine na tem področju, ki vključuje predstavnike pristojnih ministrstev, občin in Romov, in sprejem NPUR 2021–2030, predvsem pa so podprli vsa prizadevanja, ki vodijo v skupno delovanje državnih organov, občin in romske skupnosti z namenom doseganja dejanskega izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti in njihovega aktivnega vključevanja v družbo. Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo je sprejel sklep, da se je s poročilom seznanil, s čimer se je obravnava poročila v Državnem zboru zaključila.

⁵ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (10. marec 2023).

Pridobljene informacije za leto 2022 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb ter nekaterih drugih nacionalnih institucij, ki vsebinsko pokrivajo posamezna področja, občin, kjer živi romska skupnost, in SRSRS so **v poročilu vključene v okviru vsebinskih poglavij, po področjih.**

Predstavljene informacije dajejo vpogled v izvedene aktivnosti v letu 2022 in stanje na posameznem področju ter v kolikšni meri so bile te aktivnosti v letu 2022 sofinancirane iz državnega proračuna in/ali sredstev EU ter sredstev občinskih proračunov. **Glavne informacije o uresničevanju ZRomS-1 in izvedenih aktivnostih v letu 2022** so vključene **v osrednjem gradivu poročila**, podrobnejše poročanje **o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030** je v **prilogi 1**, podrobnejši **pregled izvedenih aktivnosti občin** je v **prilogi 2**, pregled **sofinanciranja pristojnih ministrstev in vladnih služb** za potrebe romske skupnosti pa v **prilogi 3**.

Na podlagi ZRomS-1 in sklepa vlade št. 09501-2/2021/4 z dne 23. december 2021 so morali **vsilci ukrepov** iz NPUR 2021–2030 **do 30. junija 2022** sprejeti svoje **podrobne področne programe oziroma akcijske načrte** in jih **poslati UN**, ki naj bi imel pregled nad njimi. Akcijske načrte so **do zdaj sprejeli** naslednji nosilci ukrepov: **MVI, MKGP, MK, MNZ in UN**. Svoje akcijske načrte so dolžni sprejeti še **MDDSZ, MZ, MNVP in MKRR**.

Ne glede na sprejem akcijskih načrtov s strani nosilcev ukrepov so se **nekateri ukrepi** že začeli izvajati **v letu 2021** in **nekateri v letu 2022**, **večji projekti**, ki bodo sofinancirani tudi s strani **ESS+**, pa **naj bi se začeli izvajati v letu 2023**.

V letu 2022 je kot **delovno telo vlade na področju romske skupnosti** delovala **Delovna skupina za obravnavo romske problematike**. Administrativno-tehnične naloge za delo delovne skupine sta opravljala MNZ in UN.

V letu 2022 je delovna skupina vlade delovala **najprej v okviru mandata prejšnje vlade**, po **začetku dela nove vlade** pa je bila delovna skupina **imenovana na novo**. Zadnjo sejo v preteklem mandatu vlade je imela delovna skupina 18. marca 2022, ko je opravila pregled začetka izvajanja NPUR 2021–2030 v prvih mesecih po njegovem sprejemu in načrtih pristojnih nosilcev ukrepov v prihodnjih mesecih leta 2022. **Informacije o začetku izvajanja NPUR 2021–2030 so bile tako že vključene v devetem poročilu vlade**, ki pa ga je nato **sprejela nova vlada julija 2022** in je bila s tem **zagotovljena kontinuiteta dela**.

V okviru aktualnega mandata je vlada **13. oktobra 2022** imenovala **predsednika in člane** vladne delovne skupine **v novem mandatu**. Vodenje delovne skupine je najprej prevzel državni sekretar v Kabinetu predsednika vlade, v maju 2023 pa je bila nato za vodenje te delovne skupine imenovana državna sekretarka na MNZ. V vladni delovni skupini so člani predstavniki pristojnih ministrstev (državni sekretarji), predstavnik UN (direktor), predstavniki nekaterih občin (župani), kjer živijo Romi, in SRSRS.

Prvo sejo je delovna skupina imela **11. novembra 2022**, kjer se je **seznanila s pregledom dosedanjega dela in izhodišči za delo, načinom dela in vodenjem delovne skupine**. Temeljna naloga delovne skupine je obravnavati romsko problematiko celovito, na vseh področjih, s ciljem zagotoviti romski populaciji v RS dostojne življenjske pogoje in njihovo aktivno vključitev v družbeno življenje. V ta namen so člani **sprejeli naslednja izhodišča za delovanje delovne skupine**:

1. zagotavljati celovit pristop države pri reševanju tekoče kompleksne problematike v Republiki Sloveniji (usmerjanje in povezovanje pristojnih ministrstev, občin, ožjih lokalnih skupnosti ter romskih skupnosti);
2. zagotavljati ustrezno strateško komuniciranje z romsko populacijo, krajani, predstavniki občinskih struktur in širšo javnostjo;
3. pri svojem delu prakticirati strpnost, dialog, krepitev zavesti vseh ljudi o skupnem življenju lokalnih skupnosti in v širši slovenski družbi;
4. oblikovati predloge za sistemske rešitve, celostno zagotovitev dostojnih pogojev za življenje in delo romske populacije v Republiki Sloveniji in pri tem zagotavljati učinkovitost vseh akterjev – države, občin ter lokalnih in romskih skupnosti.

Na seji so se **člani dogovorili za delo v dveh podskupinah**, na podlagi česar je delovna skupina sprejela sklep o oblikovanju teh podskupin, in sicer:

- **Delovne podskupine za področje infrastrukture, okolja, prostora in financiranja občin**, ki jo vodi direktor UN in
- **Delovne podskupine za področje socialne politike, izobraževanja in varnosti**, ki jo vodi državna sekretarka na MNZ.

Obe podskupini sta z namenom začetka delovanja in priprave izhodišč za delo že opravili prva sestanka, in sicer sta sestanka obeh podskupin potekala 23. novembra 2022 v prostorih MNZ.

Obe podskupini sta za svoje delovanje pripravili **izhodišča za delo, s katerimi sta seznanili delovno skupino.**

Druga seja delovne skupine je v skladu z dogovorom in povabilom župana MO Novo mesto na prvi seji potekala **14. decembra 2022 v Novem mestu**, in sicer v neposredni bližini romskega naselja Brezje–Žabjak, v prostorih Skupnostnega centra Brezje–Žabjak. Na seji je župan MO Novo mesto predstavil pobudo županov JV Slovenije za sprejem paketa zakonodajnih sprememb za reševanje vprašanj v problematično socialnih okoljih, delovna skupina pa se je seznanila tudi s temeljnimi izhodišči in usmeritvami za delo, ki jih je oblikovala Delovna podskupina za področja infrastrukture, okolja, prostora in financiranja občin ter s Priporočilom Zagovornika načela enakosti za spremembo Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Ureditev predstavništva v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije) in stališčem Vlade Republike Slovenije z dne 17. november 2022 do tega priporočila. V drugem delu seje je predstavnik romske skupnosti v Občinskem svetu MO Novo mesto udeležence popeljal skozi del romskega naselja Brezje.

2.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

MVI je za leto 2022 poročal, da je na podlagi sistemske zakonodaje s tega področja, posebne strategije ali pa neposredno na podlagi ZRomS-1 izvajal **sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov in sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja**. MVI ima sprejeto lastno strategijo na tem področju, in sicer Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030⁶.

MVI je tudi v letu 2022 **spodbujal vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo vsaj dve leti pred začetkom OŠ** na naslednje načine:

- s splošnimi finančnimi olajšavami;
- v sodelovanju z romskimi pomočniki v vrtcih in v sodelovanju z lokalno skupnostjo;
- z nadaljnjim plačilom večjih stroškov za oddelke vrtcev, v katere so vpisani romski otroci;
- z nadaljnjim razpisovanjem krajših, 240-urnih programov vrtcev in predstavljanjem teh programov.

Podpora učenju romščine kot maternega jezika in učenju slovenščine kot uradnega jezika in jezika okolja je potekala predvsem **skozi projektno delo**, in sicer kontinuirano skozi večje projekte, financirane iz EU sredstev (projekt Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja, ESS), in skozi pilotni projekt, kjer se je kot model testiralo uvajanje dopolnilnega pouka romskega jezika in kulture v dveh izbranih šolah (projekt INV). Slednji v enem okolju kaže zelo pozitivne rezultate, v drugem pa strokovni delavci poročajo o izredno neugodnih socialnih razmerah romskih družin, zaradi česar je izvajanje zastalo, vendar se že intenzivno iščejo nove alternative za izvajanje.

Z vidika **dodatnega poučevanja slovenščine za učence Rome ob vstopu v OŠ** ZRSŠ pripravlja analizo trenutne zakonodajne ureditve za poučevanje učencev Romov v OŠ, ki je predvidena do konca leta 2023. Na njeni podlagi bo MVI proučil možnost dodatnega poučevanja

⁶ Sprejeta strategija in celovite informacije o področju vzgoje in izobraževanja Romov so dostopne prek: [Vključevanje Romov v vzgojno-izobraževalni proces](#) (17. marec 2023).

slovenščine za romske učence ob vstopu v OŠ. Možnost dodatnih ur učenja slovenščine so romski otroci dobili že v letu 2020.

MK je tudi v letu 2022 skozi projekte sofinanciral **izdajo literature in publikacij v romskem jeziku**. V letu 2022 je bilo sofinanciranih **14 takšnih projektov**, vendar pa nobeden od njih ni bil samo v romskem jeziku, ampak so bili vsi projekti dvojezični ali celo večjezični.

Kot zelo pozitivno in uspešno se kaže zaposlovanje romskih pomočnikov v vrtcih in OŠ, še posebej pa v vrtcih, kjer je Sektor za predšolsko vzgojo na MVI opravil tudi anketo o učinkovitosti sistemizacije romskega pomočnika. Ugotovitve so podane v nadaljevanju pri ugotovitvah in poudarkih na podlagi dosedanjih izkušenj.

Inšpektorat RS za šolstvo je v letu 2022 vodil 245 prekrškovnih postopkov, od tega 223 v zvezi z neobiskovanjem pouka. V okviru omenjenih postopkov je v 43 primerih, ko je inšpekcija ugotovila, da šole še niso obveščale CSD, to opravil inšpektorat sam. MVI problematiko neobiskovanja pouka naslavlja tudi z zaposlovanjem romskih pomočnikov, ki so eden ključnih orodij za omilitev te problematike.

Za uspešnejše vzgojno-izobraževalno delo z romskimi otroki je izredno pomembno tudi **stalno izobraževanje strokovnih delavcev in dvig njihovih kompetenc**. Tako je bilo v katalogu programov nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev leta 2022 objavljenih in realiziranih 5 programov, ki so vključevali vsebine, namenjene vzgoji in izobraževanju romskih otrok. Programe sta izvajala ZRSŠ (en program) »Uspešno vključevanje otrok iz ranljivih skupin v vzgojno izobraževalni proces« in Filozofska fakulteta v Ljubljani (štiri programe): »Otroci v procesu učenja slovenščine kot drugega jezika v vrtcu in prvem vzgojno izobraževalnem obdobju«, »Poučevanje slovenščine in preverjanje znanja pri učencih osnovnih šol in srednjih šol, ki so govorci slovenščine kot drugega jezika«, »Poučevanje slovenščine kot J2 za učence v višjih razredih osnovne šole in dijake v srednjih šolah« in »Slovenščina kot drugi in učni jezik«. V programe je bilo skupaj vključenih 119 strokovnih delavcev (54 iz vrtcev, 53 iz OŠ, 11 iz srednjih šol in 1 izven VIZ).

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so podane v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Na področju predšolske vzgoje oziroma v tem obdobju je MVI opozoril predvsem na dve pomanjkljivosti, in sicer:

- na določeno **anomalijo v sistemu**, ki je povezana z **72. členom ZSDP-1**. Ta določa, da se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 20 %, če predšolski otrok, mlajši od 4 let, ni vključen v predšolsko vzgojo. MVI si že vrsto let neuspešno prizadeva za ukinitev povečanja otroškega dodatka, saj se starši otrok Romov (kot tudi ostali starši, ki živijo v Sloveniji), ki vključijo svojega otroka v vrtec (v starosti od 11 mesecev do 4 let), srečajo z dvema zanje neugodnima ukrepoma: zmanjša se jim otroški dodatek (ki bi bil sicer povečan za 20 %, če otroka ne bi vključili v vrtec), če pa presežejo cenzus 200,78 evra mesečnega dohodka na osebo od neto povprečne plače (torej so umeščeni višje kot v prvi dohodkovni razred), morajo vrtec plačati (premo sorazmerno glede na dohodkovni razred). MVI že več let opozarja na to anomalijo, ki ne stimulira vključevanja romskih otrok v vrtce, temveč ga celo destimulira. Na ta problem **opozarjajo tudi občine**;
- na **pomanjkanje sodelovanja z lokalnimi skupnostmi in med institucijami znotraj lokalnih skupnosti pri uvedbi in izvajanju krajših programov vrtcev**: vrtec je najbolj pomemben in vpliven socialni prostor in dejavnik vključevanja otrok v novo institucionalno in družbeno okolje, ki v znatni meri sooblikuje in pogojuje otrokovo nadaljnjo kakovost življenja. **V JV Sloveniji je več občin, kjer je delež otrok Romov izjemno visok, vendar niso oblikovali krajših programov vrtcev**, čeprav bi imeli vrtci vsako leto v celoti zagotovljena

sredstva za izvajanje programa. Glede na evalvacije vrtcev, ki že izvajajo krajši program, je sicer treba vložiti ogromno truda in energije v lokalnem okolju, da pridobijo zaupanje staršev in da ti otroka vpišejo v krajši ali v redni dnevni program. Na ministrstvu zaznavajo **velik razkorak med posameznimi lokalnimi okolji**, kjer je večja prisotnost romske populacije. Npr. v Novem mestu v nobenem izmed dveh vrtcev še niso organizirali krajšega programa, čeprav finančna sredstva lahko v celoti prejmejo s strani ministrstva. Vrtci v drugih okoljih, kjer potekajo krajši programi že vse od sistemske uvedbe te oblike na nacionalni ravni, pa z navdušenjem poročajo, da imajo na račun krajših programov integriranih celo več otrok v redne dnevne oddelke. Kot opažajo, se starši potem, ko pridobijo zaupanje, kasneje pogosto odločijo za vpis mlajših otrok v dnevni program. To pomeni, da krajši programi pogosto lahko služijo kot most do drugih oblik vključevanja. Gre torej za spodbudno prakso prvega stika romskih staršev z institucionalizirano obliko predšolske vzgoje. Ministrstvo si želi večje proaktivnosti občin k reševanju problematike vključevanja otrok iz ranljivih skupin (med katere zagotovo sodijo tudi otroci Romov), ki najbolj potrebujejo čimprejšnjo vključitev v kakovostno predšolsko vzgojo, kar je pomembno za pridobivanje in krepitev socialnih in jezikovnih veščin, razvijanje kognitivne spretnosti in fine grafomotorike ter zagotavljanje mehkejšega prehoda v osnovno šolo. Vse naštetu je namreč ključnega pomena za celosten otrokov razvoj.

Kot zelo uspešno pa se kaže zaposlovanje romskih pomočnikov že v vrtcih. Po prvem letu sistemske uvedbe delovnega mesta romskega pomočnika v vrtce je Sektor za predšolsko vzgojo na pristojnem ministrstvu opravil kratko anketo o učinkovitosti sistemizacije romskega pomočnika v vrtcih. **80 % sodelujočih v anketi** ugotavlja, da ima **zaposlitev romskega pomočnika v vrtcih pozitiven učinek** na delo s predšolskimi otroki Romov. Ta se odraža pri socializacijskem in govorno-jezikovnem področju ter bolj rednem obiskovanju vrtca romskih otrok, krepi pa se tudi sodelovanje vrtca s starši in njihovo zaupanje v institucijo. **Izzivi**, s katerimi se vrtci soočajo, so predvsem **iskanje kandidata za to delovno mesto**, pri čemer si **vrtci želijo, da bi za romskega pomočnika lahko dobili pripadnika romske skupnosti**. V letu 2023 je MVI pri **Inštitutu za narodnostna vprašanja** naročil **evalvacijo dela romskih pomočnikov** v vrtcih in v osnovnih šolah. Rezultate pričakujejo konec leta 2023.

Pomanjkanje izvajanja ukrepov se na tem področju kaže predvsem v zvezi z **nadaljevanjem izobraževanja po zaključeni osnovni šoli**, saj se ukrepa iz NPUR 2021–2030, ki zasledujeta strateški cilj *Vključevanje Romov v nadaljnje izobraževanje in pridobivanje znanj in izkušenj za uspešno vključevanje na trg dela* in podrejeni cilj *Pomoč pri vključevanju Romov v srednješolsko izobraževanje in izobraževanje na višjih ravneh* še nista začela izvajati. **Pričakuje se povečanje aktivnosti MVI tudi na tem področju v skladu s sprejeto področno strategijo.**

2.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA

MDDSZ je v okviru svojih pristojnosti in nalog poročal, da je uresničeval tudi vsebino drugega odstavka 4. člena ZRomS-1. V zvezi z uresničevanjem obveznosti iz navedenega odstavka je pristojni direktorat, tj. Direktorat za trg dela in zaposlovanje, **v letu 2022 izvajal vse ukrepe, ki so namenjeni pripadnikom romske skupnosti, v okviru ukrepov NPUR 2021–2030.**

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so podane v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Realizacija glede na kazalnike ukrepov na področju zaposlovanja je bila v letu 2022 zelo dobra, saj je bila glede **vključenosti Romov** v dejavnosti ukrepov **96,6 %** (3.479 vključitev) in glede **izhodov v zaposlitev 106,4 %** (266 zaposlitev).

Glede kazalnika, ki se nanaša na delež zaposlitev med delovno aktivnimi Romi v JV Sloveniji in Posavju, ministrstvo, pristojno za delo, ponovno pojasnjuje, da ga ni mogoče spremljati, saj

podatkovnih virov o narodni/etnični pripadnosti in veroizpovedi ni v nobeni administrativni evidenci. Delovno aktivno prebivalstvo spremlja Statistični urad Republike Slovenije, vendar podatkov ločeno za Rome oziroma glede na etnično pripadnost ne spremlja, saj po veljavni zakonodaji to ni omogočeno. ZRSZ v evidenci brezposelnih oseb lahko beleži le tiste Rome, ki se v postopku obravnave na ZRSZ sami opredelijo za Rome, saj za drugačen način spremljanja nima zakonske podlage. Ob tem MDDSZ navaja vključenost Romov v ukrepe države na trgu dela in število izhodov v zaposlitev tako za celotno Slovenijo kot tudi za JV Slovenijo ter Posavje.

V letu 2022 je bilo tako v ukrep »**Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela**« vključenih skupaj **3.479 Romov**, kar je **7,5 % več kot v letu 2021**, ko je bilo v ukrep vključenih 3.236 Romov.

V sklop APZ se je **v letu 2022** vključilo **546 Romov**, v delavnice **Storitev za trg dela** je bilo vključenih **90 Romov**, v različne storitve **Kariernih središč** pa **2.843 Romov**.

V obdobju **januar–december 2022** je **ZRSZ za celotno Slovenijo** beležil skupaj **266 izhodov v zaposlitev**. V okviru APZ se je **v javna dela in druge zaposlitvene programe** vključilo **89 Romov**. Poleg vključitve Romov v zaposlitvene programe APZ se je **177 Romov zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih**, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah ipd.

V JV Sloveniji je prišlo do **73 zaposlitev**. V tej regiji je bilo v ukrepe države na trgu dela (sklop APZ, Storitve za trg dela, Karierna središča) **vključenih 1.733 Romov**, od tega:

- v sklop APZ: 309 Romov (od tega 271 vključitev v Usposabljanje in izobraževanje, 1 vključitev v Spodbude za zaposlovanje in 37 vključitev v Kreiranje delovnih mest);
- v sklop Storitve za trg dela: 26 Romov in
- v sklop Karierna središča: 1.398 Romov.

V Posavski regiji se je **s pomočjo ZRSZ zaposlilo 6 brezposelnih Romov**. V tej regiji je bilo v ukrepe države na trgu dela **vključenih 290 Romov**, od tega:

- v sklop APZ: 40 Romov (od tega 38 vključitev v Usposabljanje in izobraževanje in 2 vključitvi v Kreiranje delovnih mest);
- v sklop Storitve za trg dela: 9 Romov in
- v sklop Karierna središča: 241 Romov.

Problematika vključevanja romske populacije v zaposlitev še naprej ostaja večplastna in zahteva predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. Največja ovira pri vključevanju brezposelnih Romov na trg dela je še vedno njihova **(1) nizka raven izobrazbe ter pomanjkanje delovnih izkušenj** in **(2) zmožnost ter pripravljenost pripadnikov romske skupnosti za še aktivnejši pristop** k identifikaciji lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica in zaposlovanja.

MDDSZ in ZRSZ bosta **sistematično in kontinuirano nadaljevala aktivnosti** v okviru sprejetih ukrepov ter **pričakujeta podporo in premike tudi na ostalih (soodvisnih) področjih**. Ranljive skupine brezposelnih, med katere sodijo tudi pripadniki romske skupnosti, bodo v ospredju našega delovanja tudi v novi finančni perspektivi za obdobje 2021–2027 (programi usposabljanja in izobraževanja, spodbude za zaposlovanje ipd.).

2.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

Na področju socialnega varstva, socialnega vključevanja in zaščite otrok, žensk in mladih, je **MDDSZ poročal**, da se je v letu 2022 nadaljevalo delo s pripadniki romske skupnosti, in sicer:

- za njihovo **približevanje trgu dela, opolnomočenost in zmanjševanje tveganja revščine** so se izvajali **programi socialne aktivacije**, ki so bili sofinancirani iz sredstev EU (sredstva ESS). V letu 2022 je bilo sofinanciranih 20 projektov socialne aktivacije, ki so potekali v 39 krajih. Potekali so tudi 3 projekti socialne aktivacije za romske ženske. Do zaključka

programov v letu 2022 je bilo v programe socialne aktivacije skupaj vključenih 334 romskih žensk, od katerih se je ob izhodu iz programa zaposlilo ali se vključilo v iskanje zaposlitve oziroma v izobraževanje/usposabljanje ali pridobivanje kvalifikacije približno 120 romskih žensk, kar predstavlja več kot 25 % delež.

Dne 22. novembra 2022 je UN v sodelovanju z MDDSZ v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome izvedel **zaključni dogodek z izvajalci programov socialne aktivacije za romske ženske**, katerega namen je bil opraviti evalvacijo izvedenih programov in ponuditi prostor za izmenjavo izkušenj vsem izvajalcem programov, s ciljem izpopolniti morebitne nadaljnje aktivnosti. Na tem srečanju so izvajalci programov predstavili njihovo izvedbo, rezultate, izzive, s katerimi so se soočali pri izvedbi, in svoje predloge za izboljšave in spremembe. Prisotni so se seznanili z izvajanjem vsakega posameznega programa (številom zaposlenih, obsegom razpoložljivih sredstev in stopnjo realizacije sredstev, doseženimi kazalniki učinka in rezultati, številom vključenih zunanjih deležnikov in promocijskimi dogodki), s socialnimi učinki izvedbe posameznega programa na oziroma za lokalne romske skupnosti, največji izzivi pri delu s ciljno skupino ter načini njihovega naslavljanja. Podani so bili tudi vsebinski predlogi izboljšav potencialnih prihodnjih izvedb programov socialne aktivacije za romske ženske kot tudi predlogi kadrovskih, organizacijskih, tehničnih in operativnih izboljšav, ki si jih je MDDSZ zabeležil in jih bo v največji možni meri upošteval pri pripravi prihodnjih razpisov;

- za njihovo **opolnomočenje, socialno vključevanje in zmanjševanje tveganja revščine** z izboljšanjem dostopnosti, dosegljivosti in obsega socialnovarstvenih programov in storitev, namenjenih obravnavi navedenih izzivov, in sicer v okviru **sofinanciranja socialnovarstvenih programov in večgeneracijskih centrov (VGC)**. V letu 2022 je bilo tako sofinanciranih **6 socialnovarstvenih programov za Rome, dejavnosti za krepitev socialne vključenosti Romov** pa so izvajali tudi **3 VGC** (VGC Posavje, VGC Pomurja ter VGC Dolenjske in Bele krajine), ki so na tem področju izvedli 400 ur dejavnosti. **VGC-ji**, ki so delovali na območju bivanja romskih skupnosti in so v okviru svojih programov Rome načrtno vključevali v dejavnosti centrov tako zaradi krepitve njihovih kompetenc kakor tudi in predvsem zaradi njihovega socialnega vključevanja in povezovanja z drugimi obiskovalci centrov, **so se v letu 2022 izvajali v omejenem obsegu**. V letu 2022 ni bilo več zagotovljenega sofinanciranja v okviru OP EKP 2014–2020, zato so dejavnosti izvajali v omejenem obsegu s podporo lokalne skupnosti. Izvajali so predvsem informiranje in svetovanje v različnih situacijah glede na potrebe romskih uporabnikov, učno pomoč za otroke in mladostnike, delavnice za spodbujanje motivacije za zaključek osnovnošolske izobrazbe ter pridobivanje drugih znanj. Tudi **nadaljnje delovanje in sofinanciranje VGC se načrtujeta v okviru OP EKP 2021–2027 iz sredstev ESS+ od leta 2023 dalje**, MDDSZ pa želi **število VGC** in njihovih aktivnosti **še okrepiti**;
- na področju **enakosti spolov** je bil v letu 2022 na JR za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, katerih nameni so odkrivanje, odpravljanje oziroma preprečevanje neenakosti spolov, spodbujanje enakosti spolov oziroma ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na različnih področjih, ozaveščanje in informiranje o enakosti spolov oziroma enakih možnostih žensk in moških ter svetovanje in varovanje pravic v primerih neenakosti glede na spol, **izbran in s strani MDDSZ sofinanciran tudi projekt, namenjen romskim ženskam**, in sicer projekt *Podporno delo z romskimi ženskami z namenom zmanjševanja neenakosti in krepitve virov moči*, izvajalca Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcem Kralji ulice. Projekt se je izvajal od aprila do novembra 2022, njegov namen pa je bilo organiziranje različnih aktivnosti, ki so bile usmerjene v podporo in krepitev Rominj kot eni najbolj ranljivih in socialno izključenih populacij tako na lokalni kot na nacionalni ravni. Projekt se je izvajal v Mariboru;
- kot rezultat ugotovitev in evalvacije z **zaključnega dogodka projektov VNRC**, ki je potekal **22. novembra 2021 v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome** in ga je organiziral UN v sodelovanju z MDDSZ, je bil **marca 2022 izveden sklop usposabljanj, namenjenih strokovnim delavcem CSD in ostalih izvajalcev programov za potrebe dela s pripadniki romske skupnosti**. Usposabljanje je omogočil MDDSZ, izvajalec pa je bila LU Lendava. Pri

naslavljanju socialno-ekonomskih izzivov, s katerimi se srečujejo pripadniki romske skupnosti in delom z romsko skupnostjo kot celoto na lokalni ravni, se pri svojem delu dnevno srečujejo tudi in predvsem strokovni delavci CSD. Pogosto se soočajo s posebnostmi, ki so edinstvene in pogosto nerešljive v trenutku, ko nanje naletijo. Namen usposabljanj je bil čim boljše seznaniti in ozavestiti strokovne delavce CSD s temi specifikami in jih opremiti z dodatnimi uporabnimi praktičnimi znanji za še učinkovitejše neposredno delo z Romi na terenu. Usposabljanje je obsegalo štiri 5-urne module (skupaj 20 ur) in je potekalo na daljavo;

- na področju **problemатike zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti** pa je UN skozi delo **ad hoc delovne skupine** za spremljanje problemатike begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilnih porok v romski skupnosti in v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome **sistematično nadaljeval z dogovorjenimi aktivnostmi na tem področju**. Izvedene so bile **številne aktivnosti**, usmerjene predvsem v **ozaveščanje in krepitev kompetenc strokovnih delavcev v institucijah**, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. Po izdanem priročniku⁷ na tem področju v letu 2021 so v letu 2022 v regijah, kjer živijo Romi, potekala **strokovna izobraževanja in posveti na temo prepoznavanja zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter ukrepanja v teh primerih**. Organizacijo in izvedbo izobraževanj je koordiniral UN, ki je skrbel, da so ta vsebinsko in z vidika ciljnih skupin pokrila večino vrzeli ter bistveno prispevala k stopnji ozaveščenosti strokovnih delavcev glede pomembnosti ukrepanja in k usklajenosti delovanja vseh, ko pride do tovrstnih primerov. **Pomanjkanje ozaveščenosti o škodljivosti teh praks je še vedno močno prisotno med pripadniki romske skupnosti, še posebej v nekaterih okoljih**, UN pa zaznava tudi premajhno ozaveščenost in premajhen odziv ter sodelovanje organizacij romske skupnosti, ki bi lahko z jasnimi sporočili in skozi svoje aktivnosti pomembno prispevale k ozaveščenosti mladih. SRSRS se kot krovna organizacija sicer vključuje v delo ad hoc delovne skupine UN na tem področju, medtem ko sta zelo jasno prizadevanja in sporočila UN podprla Romski akademski klub, ki združuje mlade in izobražene Rome, ter Zveza za razvoj romske manjšine – Preporod, ki je priročnik celo objavila na svoji spletni strani. V **prihodnje** pa se bodo **okrepile tudi aktivnosti**, usmerjene v **ozaveščanje pripadnikov romske skupnosti o škodljivosti teh praks**.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so podane v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MDDSZ je kot zelo **pozitivno ocenil izvajanje programov socialne aktivacije** (splošni programi) in **programe socialne aktivacije, namenjene posebej romskim ženskam**. V 3 programe socialne aktivacije za romske ženske, ki so se izvajali v 5 krajih po Sloveniji (Novo mesto, Črnomelj, Maribor, Lendava in Beltinci), je bilo skupaj vključenih 334 romskih žensk, od teh se je ob izhodu iz programa zaposlilo ali se vključilo v iskanje zaposlitve oziroma v izobraževanje/usposabljanje ali pridobivanje kvalifikacije približno 120 romskih žensk, kar predstavlja več kot 25-% delež. Ti programi so bili sofinancirani iz sredstev ES v okviru OP EKP 2014–2020 in **se bodo nadaljevali in nadgradili tudi v okviru OP EKP 2021–2027 ter bodo sofinancirani iz sredstev ESS+**. Začetek izvajanja OP EKP 2021–2027 je predviden v letu 2023.

MDDSZ si prizadeva, da bi se **mreža socialnovarstvenih programov, namenjenih Romom, še okrepila in da bi bilo teh programov več** na različnih lokacijah, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in so med njimi potrebe po preprečevanju in reševanju socialnih stisk ter njihovem socialnem vključevanju. **Poskuša se zagotoviti pokritost regij**, kjer v večjem številu zgoščeno prebivajo pripadniki romske skupnosti (Dolenjska in Bela krajina, Posavje, Prekmurje, Maribor, Ljubljana). V letu 2022 je bilo **sofinanciranih 6 socialnovarstvenih programov** (3 javni in 3 razvojni), namenjenih opolnomočenju in spodbujanju socialnega vključevanja Romov, v okviru

⁷ Dostopen prek: [Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti in o ukrepanju v teh primerih](#) (24. marec 2023).

javnega razpisa MDDSZ na tem področju pa so **prijavitelji za prijavo programa socialnega vključevanja Romov** prejeli **dodatne točke**. Sofinanciranje socialnovarstvenih programov se **bo nadaljevalo tudi v prihodnje na podlagi javnih razpisov MDDSZ**, za njihovo izvajanje pa so na MDDSZ **prilagodili tudi kadrovske normative na način, da bo možno zaposlovati tudi Rome**.

V letu 2022 se niso izvajali projekti VNRC v okviru javnega razpisa MDDSZ, saj so se projekti, ki so bili sofinancirani iz sredstev ESS v okviru OP EKP 2014–2020, v letu 2021 zaključili. **Ponovna vzpostavitev in sofinanciranje projektov VNRC se načrtuje od leta 2023 dalje v okviru OP EKP 2021–2027 iz sredstev ESS+ na podlagi javnega razpisa MDDSZ.**

V omejenem obsegu in s podporo lokalne skupnosti pa so se **v letu 2022 izvajali 3 projekti VGC** na območjih, kjer živijo Romi, ki so izvajali aktivnosti, namenjene tudi Romom, in so jih načrtno vključevali v center. **Nadaljnje delovanje in sofinanciranje VGC se načrtujeta v okviru OP EKP 2021–2027 iz sredstev ESS+ od leta 2023 dalje, MDDSZ pa želi število VGC in njihovih aktivnosti še okrepiti.**

Aktivnosti so bile v letu 2022 usmerjene tudi v **podporo delu strokovnih delavcev CSD in ostalih izvajalcev programov**, ki se **pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti**, in sicer skozi **usposabljanje**, ki ga je sofinanciral **MDDSZ** kot neposreden rezultat zaključnega dogodka projektov VNRC v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome. S tem usposabljanjem se je zajelo predvsem vidike upoštevanja in naslavljanja specifik pri delu v romski skupnosti, ozaveščanja strokovnih delavcev in krepitev njihovih kompetenc.

Sistematično, premišljeno in zelo ciljno usmerjeno pa so se **v letu 2022 izvajala večdeležniška, medinstitucionalna izobraževanja v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome** na področju **problematike zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti**. Po aktivnostih, ki so bile do zdaj večinoma usmerjene v ozaveščanje in izobraževanje strokovnih delavcev različnih institucij (predvsem v okoljih, kjer Romi živijo), bo UN oziroma njegova ad hoc delovna skupina **v prihodnje aktivnosti usmerila tudi v ozaveščanje pripadnikov romske skupnosti.**

2.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

MZ je tudi v letu 2022 spremljal delo, ki ga opravljajo zdravstvene ustanove na območjih, kjer živijo Romi. Gre za posamezne aktivnosti v romskih naseljih, za zdravstveno vzgojno delo, ki ga opravljajo posamezni centri, in delo patronažnih uslužbencev po romskih naseljih v sklopu svojega rednega dela.

Zdravje Romov je zaradi specifičnosti romske populacije **manj kot pri ostalih skupinah prebivalstva odvisno le od zdravstvenega varstva.** Njihovo **zdravje je odvisno** tudi od **izboljšanja stanovanjskih in bivalnih razmer, higienskih možnosti, zaposlovanja in večje socialne varnosti**, pa tudi od **vzgoje in izobraževanja.**

Aktivnosti, ki so se **v letu 2022 izvajale za potrebe Romov**, so zajemale: **skrb za izbranega zdravnika** – namesto obiskov dežurnih ambulant, konstantno delo na področju zdravstvene ozaveščenosti romske populacije in nezdravega življenjskega sloga (kajenje, nezdrava prehrana, pomanjkanje gibanja), pozornost se je namenjala **izboljšanju sodelovanja Romov v preventivnih programih**, pri **zdravljenju kroničnih bolezni**, **izobraževanju zdravstvenih delavcev iz romske kulture in pristopov k romski populaciji**, hkrati pa je bilo potrebno **stalno pojasnjevanje glede koriščenja službe nujne medicinske pomoči.**

MZ je že v letu 2021 objavil **javni razpis za sofinanciranje programov neposredne pomoči, svetovanja in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb**, ki jih izvajajo humanitarne organizacije za leti **2021 in 2022 v skupni vrednosti 560.000 evrov.**

Na področju romske problematike **razpis omogoča večjo socialno vključenost pripadnikov romske skupnosti z vsebinami za krepitev, varovanje in promocijo zdravja**, na ta način prispeva k zmanjševanju neenakosti v zdravju ter doseganju višje ravni kakovosti življenja pripadnikov romske skupnosti, **s posebnim poudarkom** na ranljivih skupinah znotraj romske skupnosti – **ženske, otroci in mladostniki**.

Specifični cilji programa, ki jih podpira razpis, so:

- promovirati reproduktivno zdravje mladostnic in žensk, predvsem v smislu zmanjševanja ogroženosti zaradi bolezni, ki so povezane z reprodukcijo ter nenačrtovanimi in nezaželenimi (mladostniškimi) nosečnostmi;
- promocija, varovanje in krepitev duševnega zdravja uporabnikov. Pridobivanje pozitivnih izkušenj, gradnja pozitivne samopodobe in novih strategij vedenja, uvajanje varovalnih dejavnikov v uporabnikovo življenje in doživljanje, zmanjševanje števila in intenzitete dejavnikov tveganja, višanje obvladovanih sposobnosti, psihične odpornosti in zmanjševanje individualne in socialne ranljivosti z namenom ohranjanja zdravega razvoja in psihosocialnega ravnotežja;
- večja ozaveščenost o zdravem življenjskem slogu. Večja zdrava telesna aktivnost uporabnikov, večja ozaveščenost o pomenu zdrave prehrane in o tem, kaj je zdrava prehrana ter večja ozaveščenost o tveganih oblikah vedenja;
- z ozaveščanjem, informiranjem, svetovanjem, zagovorništvom, spremljanjem ter mreženjem opolnomočiti uporabnike, da bodo lahko prevzeli odgovornost za lastno zdravje in višjo kakovost življenja. Ustvariti podporno okolje za izboljšanje dostopnosti do zdravstvenih storitev ter promocije zdravja in primarne preventive.

Na razpisu za leti 2021 in 2022 so bile izbrane **3 organizacije**, ki so aktivnosti izvajale v podporo pripadnikom romske skupnosti:

- **Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice** s projektom: *Zagotavljanje pomoči in podpore pri vključevanju najranljivejših skupin v zdravstvene storitve, krepitev enakosti v zdravju in razvijanje novih oblik podpore ranljivim skupinam z namenom izboljšanja splošnega zdravja*;
- **Romsko društvo Romani Union** s projektom: *Krepitev zdravja romske skupnosti v Sloveniji s poudarkom na romskih ženskah, otrocih in starejših*;
- **Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto** s projektom: *Zdravita*.

Skozi te projekte in vsebine se je **preko terenskega dela pristopalo do romske populacije** v romskih naseljih in v občinah, kjer živi romska skupnost. Preko **programov neposredne pomoči, svetovanja, oskrbe in informiranja** se je romska skupnost ozaveščala in se podučila o **pomembnosti zdravega življenja, skrbi za lastno zdravje, zdrave prehrane in gibanja, higiene in ustne higiene, varne spolnosti, kontracepcije, o nevarnostih mladostnih nosečnosti ter o škodljivih življenjskih slogih**. Programi so dosegali **tri ciljne podskupine: romske ženske, starejše in otroke**. Potekalo je tudi **izobraževanje in informiranje** romske skupnosti v Sloveniji **glede epidemije COVID-19, o preventivnih ukrepih** ter predvsem o **pomembnosti cepljenja**, saj velja, da je precepljenost romske skupnosti nižja od večinskega prebivalstva.

Na področju Novega mesta se je znotraj programa, ki ga je financiral MZ, izvajalo **individualno delo s posamezniki in družinami** (svetovanje, informiranje, ozaveščanje, usmerjanje in zagovorništvo) ter **aktivnosti na temo reproduktivnega zdravja, duševnega zdravja in zdravega življenjskega sloga**. V posamezno delavnico je bilo vključenih **v povprečju 30 uporabnikov**, in sicer:

- na temo **reproduktivnega zdravja** je bilo izvedenih **5 delavnic** (odnosi med spoloma in spolnost, spolno prenosljive bolezni in zaščita pred njimi, načrtovanje družine in kontracepcija);
- na temo **promocije, varovanja in krepitev pozitivnega duševnega zdravja** je bilo izvedenih **9 delavnic** (dobra samopodoba, pozitivno mišljenje, učenje novih strategij vedenja, motivacija, samoobvladovanje in samozavedanje);
- na temo **promocije zdravega življenjskega sloga** je bilo izvedenih **8 delavnic v zvezi z zdravo prehrano** (zdrava prehrana in praktične kuharske delavnice) in **8 športnih delavnic**

(športne igre z namenom promoviranja rednega gibanja) in **2 delavnici za ozaveščanje o škodljivih posledicah kajenja, pitja alkohola in drugih odvisnosti**.

Vseskozi je potekalo tudi **individualno delo v obliki individualnih razgovorov**:

- motiviranje za vključitev v aktivnosti,
- opora pri čustvenih stiskah,
- krepitev pozitivne samopodobe,
- iskanje virov moči pri posamezniku.

Z odraslimi Romi je bilo opravljenih veliko razgovorov o cepljenju, pomoč jim je bila nudena pri naročanju na termine ali pa se jih je tja tudi spremljalo. Pozornost je bila namenjena tudi razlagi terminov »izolacija«, »karantena« in »samoizolacija«. Izvajalci so skrbeli, da so bile družine informirane o aktualni situaciji in da so do njih prišle prave, strokovne informacije. Ljudje so bili redno in na njim razumljiv način obveščeni o trenutnih ukrepih in predpisih. Opazen je bil porast duševnih stisk pri starših (predvsem materah), ki so bile v tem času še bolj obremenjene in so težko shajale z vsemi vlogami, ki so jih imele.

Znotraj izvedenih vsebin v Mariboru je **delovala tudi ženska skupina**, namenjena **predvsem Rominjam**.

Za aktivnosti nevladnih organizacij s tega področja se je namenilo **približno 85.000 evrov**.

Ta sredstva pa predstavljajo le manjši delež, saj **MZ iz proračuna** zagotavlja tudi **sredstva za nujno zdravljenje nezavarovanih oseb in povračilo plačila stroškov zavarovanj**.

O izvedenih aktivnostih v letu 2022 je **poročal tudi NIJZ**. V letu 2022 sta Center za proučevanje in razvoj zdravja in Območna enota NIJZ Murska Sobota **nadaljevala raziskovalno delo na področju proučevanja zdravja romskih žensk in novorojenčkov**. Izsledki raziskave so sprejeti za objavo v strokovno-znanstvenem e-časopisu Javno zdravje. Članek je v angleškem jeziku, kar pomeni široko dostopnost mednarodni strokovni javnosti. Izvedli so **pripravljalne aktivnosti**, potrebne **za pripravo načrta raziskave o zdravju Romov**, ki sloni na nacionalnih podatkovnih bazah, katerih skrbnik je NIJZ. **Izvedba** same raziskave je **načrtovana za leto 2023**.

Na Območni enoti NIJZ Murska Sobota so v letu 2022 **nadaljevali izvajanje medijskih aktivnosti**, ki so namenjene **dvigu informiranosti na področju javnega zdravja vseh pripadnikov romske skupnosti**. Medijske aktivnosti so izvedli v obliki **rednih radijskih oddaj na Radio Romic** ter z **objavo prispevkov v romskem časopisu Romano them**. Ohranjali so stike in **partnerski odnos z ZRS in ostalimi romskimi nevladnimi organizacijami** s pomočjo bilateralnih sestankov. Udeleževali so se dogodkov, ki so jih organizirali predstavniki romske skupnosti. Udeležili so se tudi **spletnega seminarja v organizaciji Evropske zveze za javno zdravje** (European Public Health Alliance; v nadaljnjem besedilu: EPHA) **na temo neenakosti v zdravju Romov**. Elektronsko verzijo publikacije NIJZ *Javnozdravstveni pristopi, namenjeni romski etnični skupnosti v Sloveniji*⁸ so poslali EPHA. Imeli so tudi videokonferenčni sestanek s predstavnikom EPHA na temo zdravja Romov v Sloveniji ter ponudili sodelovanje in podporo.

V NIJZ so pripravili tudi **osnutek celovitega Programa krepitve javnega zdravja pripadnikov romske skupnosti** kot strokoven, sistematičen in celovit pristop izboljšanja zdravja na način, ki je prilagojen potrebam romske skupnosti in zasnovan na nacionalnih preventivnih programih v Sloveniji. **Dokument bi bilo treba nadgraditi** z zdravstvenimi storitvami, ki so namenjene ranljivi skupini Romov ter prilagojene njihovim potrebam.

NIJZ je opozoril tudi na **potrebo po organizaciji nacionalne konference o zdravju Romov**, kot platforme za prikaz rezultatov in izvedenih aktivnosti in za pridobivanje mnenj o zdravstvenih potrebah s strani reprezentativnih predstavnikov etnične skupnosti. Po mnenju NIJZ so bile nacionalne konference o zdravju Romov v preteklosti stičišče različnih deležnikov in odločevalcev, kar je omogočalo neposreden dialog, izmenjavo mnenj in ustvarjanje predlogov za izboljšanje zdravja Romov.

⁸ Dostopna prek: [Javnozdravstveni pristopi, namenjeni romski etnični skupnosti v Sloveniji](#) (27. marec 2023).

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so podane v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Na podlagi poročanja s strani zdravstvenih ustanov **MZ ocenjuje**, da Romi praviloma **še vedno omejeno uporabljajo zdravstvene storitve** pri izbranem osebnem zdravniku, pediatru ali ginekologu. **Veliko jih zdravnika nima izbranega** in še vedno **najpogosteje uporabljajo zdravstveno obravnavo v urgentnih centrih oziroma službah nujne medicinske pomoči**. Tam velikokrat prihaja do konfliktov z zaposlenimi, med seboj in z ostalimi pacienti. MZ ocenjuje, da na tem področju **napredek oziroma izboljšanje še ni bilo doseženo**, zato si bo tudi v **prihodnje prizadeval in podpiral aktivnosti nevladnih organizacij** za informiranje, ozaveščanje in nudenje podpore pripadnikom romske skupnosti z namenom pridobivanja zaupanja v zdravstvene ustanove in približanja zdravstvenih storitev uporabnikom.

Letno poročanje s strani zdravstvenih ustanov in nevladnih organizacij MZ je **v letu 2022 potekalo nemoteno, letni strokovni posvet** (konferenca) pa se je zaradi usklajevanja terminov in drugih nujnih obveznosti MZ **zamaknil v prvo polovico leta 2023 in je bil izveden 3. aprila 2023**.

MZ izvajanje **aktivnosti nevladnih organizacij** na tem področju **ocenjuje** kot zelo **pozitivno**, saj se te aktivnosti izvajajo neposredno na terenu med in z uporabniki ter se ti aktivno vključujejo tako v pripravo in izvedbo aktivnosti. V vseh okoljih, kjer se aktivnosti izvajajo, so nevladne organizacije skozi svoje aktivnosti **približale romsko skupnost javnemu zdravstvu** in so **bistveno pripomogle tudi k večji ozaveščenosti romskega prebivalstva** o storitvah, ki so jim na voljo. **MZ še naprej ocenjuje**, da se je **terensko delo izkazalo za najbolj uspešno**, a da bi **moralo biti še bolj kontinuirano in prisotnost v naseljih še pogostejša**. **MZ bo v prihodnje zato še okrepil podporo organizacijam**, ki na terenu izvajajo kakovostne programe za romsko skupnost. **Kontinuiteto** je zagotovil z objavo **javnega razpisa za leti 2023 in 2024 v letu 2022**, s čimer sta zagotovljeni nadaljevanje in nadgradnja aktivnosti, vendar pa bi si **MZ želel še večjega odziva nevladnih organizacij in več prijav njihovih programov** na javni razpis.

2.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER

MNVP je poročal, da **tudi v letu 2022 ni neposredno financiral dejavnosti, programov in projektov, ki bi bili neposredno namenjeni prostorskemu in urbanističnemu načrtovanju, komunalnemu opremljanju in gradnji za potrebe zgolj romske skupnosti**, ampak se v skladu s svojimi zakonskimi pristojnostmi in obveznostmi vključuje v procese prostorskega načrtovanja in celovitega izboljšanja bivalnih razmer vseh državljanov RS skozi strokovno pomoč in sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, ki so izvirno pristojne na tem področju.

MNVP pokriva področje urejanja prostora in graditve, konkretno pa **aktivno sodeluje pri pripravi OPN v občinah, kjer živijo tudi pripadniki romske skupnosti**. Zagovarja načelo, da se naselja, v katerih živijo Romi, **obravnavajo enako kot vsa ostala naselja**, na način, da se jim **omogoči opredelitev ustrezne namenske rabe**, zagotovi **komunalna infrastruktura kot podlaga za pridobitev ustreznih upravnih dovoljenj** za gradnjo oziroma »legalizacijo«.

MNVP je poročal, da v RS od **212 občin 24 še nima sprejetega OPN**, ki je podlaga za urejanje naselij in drugih aktivnosti s področja prostorskega razvoja.

V Prekmurju so 4 občine, v katerih so tudi romska naselja, pa **še nimajo sprejetega OPN** (Beltinci, Kobilje, Lendava in Puconci). **MNVP** bo na te občine s prostorskega vidika **še posebej pozoren**. Z županom Občine Beltinci so že imeli sestanek, na katerem je bila izpostavljena tudi

ideja občine o preselitvi romskega naselja iz trenutno neprimerne na ustrežnejšo lokacijo, kjer bo več možnosti za širitev in zaokrožitev naselja.

Na Dolenjskem in v Posavju imajo vse občine sprejet OPN, torej imajo pravno podlago za prostorsko urejanje romskih naselij.

Namesto občin, ki so po ustavi in zakonodaji pristojne za urejanje vseh naselij na svojem ozemlju, **MNVP ne more ukrepati**, saj za to nima zakonske podlage. Lahko pa **MNVP** svojo **pomoč in strokovno podporo** nudi v obliki:

- **konkretne strokovne pomoči pri pripravi OPN, SD OPN in OPPN** (mnenja s področja poselitve, aktivno sodelovanje pri usklajevanju z drugimi resorji itd.);
- **spodbujanja občin za pripravo regionalnih prostorskih planov**, ki bi, poleg ostalih vsebin, opredeljevali tudi območja romskih naselij s komunalno infrastrukturo.

Vsi ostali ukrepi (zemljiška politika, parcelacija, nakup zemljišč, pridobitev stavbne pravice, »legalizacija«, enostavnejši pogoji za priklop komunalne infrastrukture itd.) so vezani na aktualno zakonodajno ureditev, zato se mora zanje odločiti aktualna občinska in državna politika.

MNVP pa opravlja tudi naloge **nosilca urejanja prostora (NUP)** za področje poselitve in je kot tak **tudi aktivni udeleženec v postopku pridobivanja mnenj za pripravo OPN**. Tukaj **stoji na stališču**, da se **obstoječa romska naselja opredelijo v naselbinskem sistemu lokalnih skupnosti, razen v primerih**, ko so **na okoljsko ogroženih območjih** (odlagališča odpadkov, poplavna območja, plazovita območja itd.). V takšnih primerih **nudi MNVP strokovno podporo** lokalnim skupnostim **pri iskanju in opredelitvi novih poselitvenih območij in preselitvi ogroženih Romov**. Takšni procesi morajo potekati prostovoljno in ob potrebni mediaciji ustreznih strokovnih institucij. MNVP se zavzema, da se prostorski vidik romske tematike rešuje sočasno in na enaki osnovi, kot se rešuje ostala prostorska tematika v lokalnih skupnostih. **Nasprotujejo getoizaciji in stigmatizaciji Romov**, hkrati pa stojijo na stališču, da **ustavna določila in zakonske norme veljajo za vse državljane RS enako** in se njihovo kršenje tudi sankcionira na enak način. T. i. »pozitivna diskriminacija Romov«, zapisana v ZRomS-1, ne pomeni, da lahko pripadniki romske skupnosti uzurpirajo tuja zemljišča in druge nepremičnine in na njih gradijo nelegalne objekte. Tudi ne pomeni, da lahko brezplačno uporabljajo komunalno infrastrukturo oziroma da jim to zagotavlja lokalna skupnost na račun drugih davkoplačevalcev.

MNVP je v preteklosti namenjal sredstva za izdelavo evidence romskih naselij in različnih študij in strokovnih podlag s področja urejanja romskih naselij. Zadnja leta pa MNVP ni namenjal posebnih sredstev za te namene, saj so **za urejanje vseh naselij pristojne lokalne skupnosti**, ki **lahko pri pripravi OPN in OPPN uporabijo strokovne podlage »Modeli urejanja romskih naselij«**, ki jo je po naročilu ministrstva pripravila Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani – Oddelek za geografijo v sodelovanju z Inštitutom za narodnostna vprašanja. **MNVP meni, da tudi posebne smernice s področja poselitve za namene urejanja romskih naselij niso potrebne**, saj veljajo pri prostorskem, urbanističnem in komunalnem urejanju za vsa naselja v naselbinskem sistemu primerljivi kriteriji.

MKGP je v zvezi z uresničevanjem ZRomS-1 in NPUR 2021–2030 poročal, da **predvidena sprememba in dopolnitev Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije ni bila realizirana in trenutno tudi ni med prioritetami vlade**. Ko bo vlada ocenila, da je treba ta zakon spremeniti in dopolniti, bo MKGP predlagal tudi dopolnitev 16.b člena na način, da bo možno na občino brezplačno prenesti lastninsko pravico zemljišč, ki jim je bila za namen legalizacije romskih naselij predhodno spremenjena namenska raba v stavbno zemljišče.

MKRR je poročal, da je **konec leta 2022** začel pripravo **Javnega razpisa za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024**, ki je bil nato objavljen 10. februarja 2023. V ta namen je v proračunu RS za leto 2023 načrtovanih 1.465.115 evrov, v proračunu za leto 2024 pa 592.300 evrov oziroma 1.000.000 evrov (slednje v NRP še ni potrjeno). Na tem javnem razpisu so lahko kandidirale občine, ki vključujejo predstavnike Romov v organe lokalne demokracije in ki imajo evidentirana romska naselja v

skladu s sklepom Vlade RS, št. 4001-6/2020/3 z dne 7. januar 2021. Predvideno je sofinanciranje od 10 do 15 projektov, pod pogojem spodnje meje sofinanciranja projekta 50.000 evrov in zgornje meje sofinanciranja projekta 300.000 evrov. **27. februarja 2023 je v sodelovanju z MKRR v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome** potekala **predstavitev objavljenega javnega razpisa**, katere namen je bil seznaniti predstavnike občin in njihova združenja z vsebino razpisa in njegovimi pogoji ter ponuditi prostor za vprašanja predstavnikov občin in za dodatne informacije ter pojasnila, z namenom spodbuditi upravičene občine k prijavi investicijskih projektov za sofinanciranje.

V letu 2022 so bili sprejeti tudi regionalni razvojni programi vseh 12 regij za obdobje 2021–2027. V regionalnih razvojnih programih so bili med drugimi evidentirani tudi projekti, namenjeni romski skupnosti, ki bodo imeli možnost financiranja **skozi instrument regionalne politike dogovorov za razvoj regij – DRR.** **MKRR** bo lahko na ta način podpiralo **tiste projekte** iz regionalnih razvojnih programov, ki **uresničujejo prednostne razvojne naloge in izkoriščajo njene razvojne potenciale.** To so projekti, ki **celovito rešujejo določene problematike v okviru razvojne regije** oziroma imajo širši razvojni vpliv na razvojno regijo in zunaj nje.

Na področju **stanovanjske politike** je **SSRS** za leto 2022 poročal, da svoje aktivnosti izvaja na podlagi ZRomS-1 in sprejetega NPUR 2021–2030 ter v skladu s Poslovno politiko Stanovanjskega sklada RS za vsakokratno obdobje (trenutno 2021–2025) in svojimi poslovnimi in finančnimi načrti (v letu 2022 s Poslovnim in finančnim načrtom za obdobje 2021 in 2022). SSRS je imel v letu 2022 odprte naslednje programe sofinanciranja:

- Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot v letih 2021 in 2022⁹, ki ga je nadomestil Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2022 in 2023, objavljen 11. aprila 2022¹⁰;
- Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2021 in 2022¹¹, ki ga je nadomestil Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2022 in 2023 z dne 11. aprila 2022¹².

V času trajanja obeh razpisov SSRS ni prejel ali obravnaval vloge nobenega upravičenega subjekta iz občin, kjer živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

Romske družine so se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, **prijavljale na naslednje odprte razpise SSRS za najem stanovanj:**

- Javni razpis za oddajo stanovanj v najem po ugodnih najemninah¹³;
- Javni razpis na najem oskrbovanih stanovanj¹⁴;
- Javni razpis za oddajo stanovanj v podnajem – javna najemna služba¹⁵.

Romski mladi posamezniki pa so se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, **prijavljali na naslednje odprte razpise SSRS za najem:**

- Javni razpis za najem bivalnih enot za mlade – Skupnost za mlade Gerbičeva¹⁶;
- Javni razpis za najem postelj v stanovanjih – posebni razpis za mlade¹⁷.

Za potrebe izvajanja ukrepov NPUR 2021–2030 v zvezi z dostopom do stanovanj je **v letu 2022** potekalo **tesno sodelovanje med SSRS in UN, 22. junija 2022** pa je bil izveden tudi **večji dogodek v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome**, ki je potekal v Ljubljani, z naslovom **»Predstavitev programov in razpisov Stanovanjskega sklada RS občinam z romskim**

⁹ Uradni list RS, št. 105/21.

¹⁰ Uradni list RS, št. 50/22.

¹¹ Uradni list RS, št. 105/21.

¹² Uradni list RS, št. 50/22.

¹³ Dostopen prek: [Javni razpis za oddajo stanovanj v najem po ugodnih najemninah](#) (7. marec 2023).

¹⁴ Dostopen prek: [Javni razpis za najem oskrbovanih stanovanj](#) (7. marec 2023).

¹⁵ Dostopen prek: [Javni razpis za oddajo stanovanj v podnajem](#) (7. marec 2023).

¹⁶ Dostopen prek: [Javni razpis za najem bivalnih enot za mlade - Skupnost za mlade Gerbičeva](#) (7. marec 2023).

¹⁷ Dostopen prek: [Javni razpis za najem postelj v stanovanjih - posebni razpis za mlade](#) (7. marec 2023).

prebivalstvom ter preventivnih podpornih programov v pomoč pri sobivanju in vključevanju romskih družin v nova bivalna okolja«. Ta dogodek je bil namenjen predvsem občinam z romskim prebivalstvom in informiranju o možnostih, ki so na voljo v okviru programov SSRS ter o nekaterih že uspešnih podpornih programih, namenjenih pripadnikom romske skupnosti, katerih namen je doseči uspešnejšo integracijo v stanovanjske skupnosti in preprečevanje deložacij ter delo z družinami. Nadaljnje aktivnosti UN in SSRS bodo v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome sledile v letu 2023.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MNVP si na področju urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti **prizadeva**, da bi bile **vse oblikovane rešitve skladne z URS** in da bi **upoštevale enakopravnost državljanov**. MNVP trdno stoji na stališču, da **veljavna zakonodaja na področju urejanja prostora, graditve in urejanja okolja ter ZRomS-1 predstavljajo zadosten okvir**, znotraj katerega lahko **vs**i zainteresirani akterji prispevajo svoj delež k izboljšanju razmer romske skupnosti.

MNVP še vedno ocenjuje, da je **vsa romska naselja in dele naselij, za katera ne veljajo morebitne zemljiško-pravne ovire ali okolijske omejitve, pod enakimi pogoji mogoče opredeliti**, določiti poimenovanje in mejo ter njihove funkcije **v omrežju naselij**. Ta proces se lahko začne **samo na pobudo občine in pod enakimi pogoji v okviru priprave oziroma sprememb in dopolnitev OPN**. Na MNVP pri tem še vedno opazajo in opozarjajo, da so **v te procese premalo vključeni Romi sami**, predvsem njihovi izvoljeni predstavniki v lokalni samoupravi – romski svetniki. **MNVP ponovno poudarja**, da morajo nosilci urejanja prostora v skladu s področno zakonodajo in smernicami, navodili ter priporočili MNVP s področja prostorskega načrtovanja, v primeru, da lokalna skupnost predlaga opredelitev naselja na območju, kjer veljajo določene prostorske, okolijske ali varnostne omejitve, **takšne pobude argumentirano zavrniti**. Če pa **takšno naselje že obstaja, ga je treba preseliti na drugo ustrezno lokacijo**. Takšni postopki morajo potekati **ob aktivnem sodelovanju občine, sodelujočih državnih institucij in prizadetih občanov (Romov)**, ki morajo biti **pravočasno in celovito seznanjeni z razlogi** za opredelitev nove lokacije, **časovnico** posega in **delitvijo potrebnih finančnih bremen**.

V letu 2022 se je **tekoče izvajala tudi določba 20.a člena ZFO-1**, ki občinam z evidentiranimi romskimi naselji zagotavlja **dodatna sredstva za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo**. 65. člen URS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, prav tako pa tudi ZRomS-1 **pristojnost** za urejanje položaja in posebnih pravic romske skupnosti **deli med državne organe in organe samoupravnih lokalnih skupnosti**.

MKGP ima v sprejetem vladnem NPUR 2021–2030 ukrep ***Priprava in sprejem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč Republike Slovenije***. Rok za realizacijo tega ukrepa v NPUR 2021–2030 **naj bi bil do konca leta 2022 oziroma v prvi polovici leta 2023**. **MKGP** je ob poročanju glede uresničevanja NPUR 2021–2030 v letu 2022 **sporočil, da se ukrep ni izvajal**, ker priprava sprememb in dopolnitev tega zakona **trenutno ni med prioritetami vlade**. Čimprej bi bilo treba pristopiti k pripravi sprememb in dopolnitev tega zakona, saj bo s tem možen lažji proces legalizacije romskih naselij, predvsem v delu, ki se nanaša na kmetijska zemljišča, ki jih upravlja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS. S spremembo zakona bi se **omogočil brezplačen prenos lastninske pravice zemljišč**, ki jim je bila **za legalizacijo romskih naselij predhodno spremenjena namenska raba v stavbno zemljišče**.

MKRR nadaljuje izvajanje **14. člena Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja** in si bo, **v okviru pristojnosti in proračunskih zmožnosti**, še naprej prizadeval **pomagati občinam pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture na območjih, kjer živijo Romi**. Rezultati javnega razpisa za leti 2023 in 2024 bodo znani v letu 2023. Več informacij o izvedbi razpisa bo podanih v naslednjem vladnem poročilu.

Na področju **stanovanjske politike** bosta **SSRS in UN** v tesnem sodelovanju **nadaljevala z izvajanjem ukrepov NPUR 2021–2030**, ki sta namenjena **informiranju občin in romskega prebivalstva o možnostih**, ki jih ponujajo programi in razpisi SSRS. **SSRS** pa ob tem **opozarja**, da instrumentov, ki bi bili namenjeni **zgolj in izključno narodnostim in romski skupnosti nima oblikovanih**, saj ne prejema nobenega proračunskega ali drugega (npr. EU) financiranja za te namene in **svoje programe financira izključno iz lastnih sredstev**, pri čemer **nima proračunskega ali stalnega financiranja**. **SSRS poziva pristojne, da za večjo aktivacijo**

občin in drugih potencialnih prijaviteljev zagotovijo namenska sredstva za romsko skupnost v letih nadaljnjega izvajanja NPUR 2021–2030.

2.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI

MK še posebej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti, in sicer preko posebnega programa, to je **vsakoletnega javnega razpisa za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti**. Na razpis se lahko prijavijo nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturnoumetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od datuma registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v RS s statusom samozaposlenih v kulturi. Ta ukrep je vključen in podrobneje obrazložen v NPUR 2021–2030 in se je izvajal v letu 2022.

25. marca 2022 je bil objavljen **vsakoletni javni razpis za izbor kulturnih projektov** na področju romske skupnosti, tj. **Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2022**. MK skozi ta razpis spodbuja aktivnosti nevladnih organizacij, še posebej tistih, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, na vseh področjih kulture, v okviru tega razpisa pa spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika ter bo tovrstne projekte spodbujal tudi v prihodnje. Otroci in mladi so bili vključeni v vse te projekte na različne načine (kot udeleženci v projektih; večinoma je šlo za delavnice in tečaje ali pa projekte, namenjene njim; večinoma je bila v okviru projektov podprta tudi izdaja literature).

Realizacija v okviru tega javnega razpisa je bila v letu 2022 kar 99,64 %.

Poleg posebnega programa se romska društva, organizacije in ustvarjalci lahko prijavijo **tudi na druge razpise in pozive MK**, če izpolnjujejo pogoje in projekti ustrezajo predpisanim merilom.

Še v letu 2021 je bil objavljen **Javni razpis za izbor operacij za večjo socialno vključenost pripadnikov ranljivih družbenih skupin na področju kulture v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2021–2023** (JR-ESS-2021-2023-SOCIALNA VKLJUČENOST) in izveden postopek izbora upravičencev, **projekti pa so se izvajali do marca 2023.**

Predmet javnega razpisa je sofinanciranje operacij na področju kulture (kulturnega in kreativnega sektorja) v podporo zagotavljanju večjih zaposlitvenih možnosti na trgu dela, dvigu ravni usposobljenosti, kulturne ustvarjalnosti in kreativnosti ter krepitvi samozavednosti in socialne vključenosti v širše družbeno okolje pripadnikov ranljivih skupin, med katerimi so Romi.

Za sofinanciranje je bilo skupaj izbranih 11 upravičencev (6 projektov iz Vzhodne kohezijske regije in 5 projektov iz Zahodne kohezijske regije). Za sofinanciranje je bil izbran tudi 1 projekt (iz Vzhodne kohezijske regije), ki kot ciljno skupino vključuje samo pripadnike romske skupnosti, gre za projekt »**SLOVENSKA ROMSKA POT**« *prijavitelja Združenje EPEKA so.p., financiran v skupni višini 83.710,79 evra. Za sofinanciranje so bili izbrani še 3 projekti, ki poleg drugih ranljivih ciljnih skupin vključujejo tudi pripadnike romske skupnosti, in sicer:*

- projekt »**INDA – kulturno doživetje Prekmurja**«, prijavitelj PREKOMEJ – center znanja, vizij in uspešnosti Gornji Petrovci, odobrena sredstva v skupni višini 110.491,64 evra;
- projekt »**ROB UMETNOSTI**«, prijavitelj Romsko društvo Romano veseli, odobrena sredstva v višini 110.637 evrov in
- projekt »**VAMO TAMO – S TABO!**«, prijavitelj Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, odobrena sredstva v višini 138.810 evrov.

Projekti so se izvajali do 1. marca 2023.

Na področju medijev se spodbuja in finančno podpira dejavnosti, namenjene **ozaveščanju javnosti o romski kulturi in jeziku**, pa tudi dejavnosti, namenjene **spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti**.

V skladu z ZMed lahko na **rednem letnem javnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev** za pridobitev javnih sredstev kandidirajo tudi mediji, ki so namenjeni manjšinskim

skupnostim oziroma ki jih izdajajo te skupnosti. Še več, pri tovrstnih programskih vsebinah je podana tudi pozitivna diskriminacija, saj se pri ocenjevanju prijavljenih projektov med drugim upoštevata tudi zakonska kriterija:

- zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti,
- omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti lokalnim in manjšinskim skupnostim in ali se razširja v manjšinskih jezikih.

Vsebine, ki jih v okviru sofinanciranih projektov izvajajo mediji, med drugim omogočajo kakovostno vključevanje pripadnikov manjšinskih skupnosti v družbeno okolje, spodbujajo k strpnosti in sodelovanju, pripomorejo k ozaveščanju in prepoznavanju različnih kultur, hkrati pa pripomorejo tudi k ohranjanju jezika in kulture manjšinskih skupnosti. MK se zaveda pomena ohranjanja kulturne in jezikovne raznolikosti tudi na medijskem področju in bo še naprej delovalo v tej smeri ter se v okviru pravnih in finančnih zmožnosti trudilo najti še učinkovitejše zakonske podlage.

V letu 2022 je bilo izvedenih in sofinanciranih 8 medijskih projektov, 2 od njih izključno z vsebinami za romsko skupnost v skupni višini 98.075,95 evra. Projekt »*MOST SOŽITJA*« na Radiu Romic, prijavitelja ZRS, je bil financiran v višini 29.964,92 evra. Radio Romic je radijski medij romskih in drugih skupnosti, v oddaji v sklopu projekta »*Most sožitja*« pa pripravljajo prispevke za zmanjšanje predsodkov glede Romov kot eni najbolj prepoznavnih ranljivih skupin v Sloveniji. Oddaje potekajo v slovenskem jeziku, deloma pa tudi v romščini. Ciljna populacija je romska in neromska skupnost v Prekmurju in širše. Vloga radija pa je predvsem spodbujati skupnosti za strpnost in sodelovanje, ozaveščanje in prepoznavanje različnih kultur, porekla, zgodovine in skupne preteklosti. Radio Romic skrbi za ohranjanje romske kulture in jezika, zbira tudi literaturo o Romih in literaturo romskih avtorjev. Člane romskih skupnosti spodbuja k aktivnemu družbenemu delovanju tako znotraj romskih kot tudi drugih organizacij. Financiran je bil tudi projekt »*ZAHODNO DOLENJSKI ODMEVI*« na Radiu Univox v višini 68.111,03 evra. Oddaja skrbi za obveščanje Romov in prispeva k boljšemu sodelovanju med Romi in preostalim prebivalstvom, poroča o življenju Romov, njihovem kulturnem udejstvovanju, navadah in izobraževanju.

Sofinanciranih je bilo tudi 6 programskih vsebin medijev, ki so izpolnjevali kriterije razpisa na področju medijev, in so na različne načine vključevali obveščenost romske skupnosti, v skupni višini 306.852,14 evra, z opozorilom, da ni možno oceniti, koliko sredstev se namenja za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin).

Splošne knjižnice, ki delujejo na območjih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, **so po ZKnj-1 dolžne izvajati knjižnično dejavnost za Rome** kot skupino uporabnikov s specifičnimi potrebami. Gre za načelo večkulturnosti delovanja splošnih knjižnic, ki jo je treba izvajati s prilagojenimi organizacijskimi prijemi, oziroma s prilagojenim načinom dela. Splošne knjižnice so občinski javni zavodi, njihovo delovanje, skladno z zakonom ter na podlagi ugotovljenih splošnih in posebnih potreb v okolju financirajo občine. Zakonska naloga države je, da delno sofinancira nakup knjižničnega gradiva in računalniške opreme, kar je namenjeno vsem državljanom. Posebne programe/projekte za Rome tako pretežno financirajo lokalne skupnosti v okviru knjižnične javne službe. Programi in projekti knjižnic so namreč zasnovani celovito in upoštevajo lokalne potrebe po vključevanju različnih ciljnih skupin, med katere sodijo tudi uporabniki s posebnimi potrebami (med njimi so tudi pripadniki romske skupnosti). Uspešno razvijanje knjižnične dejavnosti za pripadnike romske skupnosti je vezano na ciljno organizirano delovanje, prilagojeno trenutnim razmeram v lokalni skupnosti, kjer knjižnica deluje. Cilji, ki jih pri tem knjižnica zasleduje, so naslednji: zmanjšanje socialnih razlik, dvig izobrazbene strukture, razvijanje pismenosti in širitev bralnih navad. Nobena od splošnih knjižnic v letu 2022 ni izvajala programov/projektov za Rome, namensko podprtih z državnimi sredstvi.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so zajete v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MK na podlagi preteklih izvedenih javnih razpisov in **Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti v letu 2022** ugotavlja, da **nevladne organizacije izvajajo veliko (dobrih) projektov za ohranjanje in razvoj romskega jezika, predvsem za otroke in mlade**, in da je **vedno več projektov**, s katerimi se spodbuja **aktivno sodelovanje mladih** (pisanje romskih besed, zgodb, branje knjig ipd.). **V letu 2022** so se **sredstva** tega razpisa **povišala za 50.000 evrov** glede na leto prej, kar pomeni **za 54,28 %**, in naj bi **v prihodnje**, če bo proračun dopuščal, **ostala na isti ravni kot leta 2022**.

MK je v letu 2021 izvedel tudi Javni razpis za izbor operacij za večjo socialno vključenost pripadnikov ranljivih družbenih skupin na področju kulture v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2021–2023, v okviru katerega so od 11 uspešno prijavljenih projektov kar 4 projekti, ki kot ciljno skupino vključujejo (ali v celoti ali kot eno izmed ranljivih skupin) tudi romsko skupnost. Projekti so se izvajali do 1. marca 2023. V letu 2023 se pričakuje, da se bo začel izvajati tudi ukrep iz NPUR 2021–2030, katerega cilj je spodbujanje socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti skozi opismenjevanje na področju kulture. V okviru tega ukrepa je načrtovano črpanje sredstev v okviru Programa evropske kohezijske politike 2021–2027, in sicer sredstev ESS+.

Na področju medijev je **MK** tudi v letu 2022 izvedel letni javni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev, kjer lahko s svojimi medijskimi vsebinami kandidirajo tudi mediji romske skupnosti. V letu 2022 sta bila podprta dva medija, ki sta vključevala izključno vsebine za romsko skupnost. Eden od njiju je **Radio Romic**, ki deluje v SV Sloveniji in je radijske programske vsebine uspešno prijavil tudi na javni razpis SRSRS v letu 2022, namenjen podpori radijskih programov, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti. Radio Romic skozi svoje medijske vsebine aktivno in učinkovito prispeva k ozaveščenosti tako romskega kot večinskega prebivalstva, krepí strpnost in sodelovanje, skrbi za uravnoteženo prikazovanje zgodb in poročanje iz življenja romske skupnosti ter s svojim delovanjem prispeva k razbijanju predsodkov in stereotipov v družbi. Drugi medij, katerega vsebine so bile namenjene romski skupnosti, pa deluje v JV Sloveniji, tj. Radio Univox. Med ostalimi 6 programskimi vsebinami medijev, ki so bili uspešni na javnem razpisu, so te na različne načine vključevale obveščenost romske skupnosti, vendar ni možno oceniti, koliko sredstev od dodeljenih se je namenilo za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin).

Na področju knjižnične dejavnosti za Rome pa **MK** ugotavlja, da knjižnicam žal trenutno še ne uspeva organizirati knjižnične dejavnosti za Rome enako uspešno kot za večinsko populacijo. Ovire predstavljajo objektivni in subjektivni razlogi, zlasti pa različni romski jeziki, ki po vsej verjetnosti še poglobljajo slabo pismenost oziroma nepismenost, zato morajo knjižnice svoje delo za omenjeno skupnost prilagoditi s specifičnimi načini dela. Tako mora vsaka knjižnica sama identificirati drugačnost svojega okolja ter nato najti model, po katerem bo delovala. Ne glede na navedeno splošne knjižnice v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (ustanovitelji) iščejo skupne rešitve, da bi Romom omogočili dostopnost do knjižničnih storitev. Tako si bodo še naprej prizadevali za sistematično nadgradnjo in razvoj storitev, ki bodo izboljševale informacijsko in funkcionalno pismenost pripadnikov romske skupnosti v okolju, kjer živijo.

Na podlagi ugotovljenega je **MK** v letu 2022 podprl izvedbo kompetenčne vsebine »koordinacija knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti v splošnih knjižnicah« in s tem namenom v okviru financiranja programa osrednjih območnih knjižnic (27. člen ZKnj-1) Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota namenil sredstva v višini 15.000 evrov. V okviru izvedbe kompetenčne vsebine namerava knjižnica implementirati smernice in izhodišča na področju dela s pripadniki romske skupnosti. V letu 2022 je knjižnica analizirala trenutno stanje na področju dela s pripadniki romske skupnosti ter na podlagi

strokovnih podlag in dobrih praks doma in v tujini **pripravila izhodišča in smernice za delo s pripadniki romske skupnosti**, ki bodo uporabne za vse splošne knjižnice, ki delujejo na območjih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti. Končni cilj je priprava osnutka dokumenta »Priporočila in smernice za delo s pripadniki romske skupnosti v splošnih knjižnicah«. Za kakovostno izvedbo načrtovanih aktivnosti, povezanih z navedeno kompetenčno vsebino, so v ta namen oblikovali **posebno strokovno skupino**, v kateri **sodelujejo tudi predstavniki romske skupnosti**. Rezultati dela strokovne skupine bodo omogočili **oblikovanje kompetenčnega modela in smernic za izvajanje knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti v splošnih knjižnicah**. Vzpostavljen bo tudi **prenos znanj in izkušenj** s področja izvajanja knjižnične dejavnosti in storitev za pripadnike romske skupnosti med knjižničarskimi strokovnimi delavci v splošnih knjižnicah.

2.7 PODROČJE IZBOLJŠANJA SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI

MNZ je poročal, da so bili na podlagi drugega odstavka 4. člena ZRomS-1 v letu 2021 **v policiji zaposleni štirje romski policisti**, ki so vključeni v vsa interna usposabljanja enako kot ostali policisti. **V letu 2022 so ti policisti uspešno izvajali svoje naloge.**

Na podlagi tretjega odstavka 4. člena ZRomS-1 pa **policija spodbuja vključenost romskih policistov v izdelavo določenih zloženek in plakatov za izvedbo preventivnih projektov, ki so namenjeni Romom**. Prav tako se **v romskih naseljih izvajajo preventivni projekti**, in sicer tudi **v romskem jeziku**.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022 so zajete v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MNZ in policija ugotavljata, da **polijsko delo v skupnosti dosega želene rezultate in učinke ob doslednem in vztrajnem izvajanju in ob sodelovanju vseh subjektov**, ki so **odgovorni za varnost v posamezni lokalni skupnosti**. Poleg osnovne in primarne funkcije, ki jo policija izvaja v smislu zagotavljanja splošne varnosti ljudi in premoženja, ob vseh ostalih temeljnih nalogah iz ZNPPol, je izvajanje policijskega dela v skupnosti uspešen model policijske dejavnosti, ki dosega boljše rezultate pri odpravi vseh varnostno-problemskih situacij v lokalnih skupnostih. Policijsko delo v romski skupnosti zahteva poseben pristop in veliko prilagodljivost specifikam. Ta pristop vpliva na uspešno skupno reševanje problemskih situacij, pravočasno medsebojno izmenjavo informacij in informiranost ter na odpravljanje vzrokov, ki vodijo do deviantnih problemskih situacij.

Policija se pri izvajanju policijskega dela v skupnosti še vedno srečuje s številnimi težavami in ovirami. Po eni strani gre za **nezainteresiranost posameznih lokalnih skupnosti**, po drugi strani pa tudi za **nezainteresiranost in slabo odzivnost predstavnikov romske skupnosti na preventivne aktivnosti**, ki jih izvaja policija v romski skupnosti. **Najbolj učinkovite metode za reševanje posameznih problemskih vprašanj so učinkovito delovanje multidisciplinarnih timov in varnostnih sosvetov ob aktivni vlogi vseh subjektov**, prav tako tudi **neposredne preventivne aktivnosti opozarjanja in svetovanja predstavnikom romske skupnosti**.

Izkušnje policije so podrobneje zapisane že v Devetem poročilu o položaju romske skupnosti v Sloveniji in ostalih poročilih vlade¹⁸.

¹⁸ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (9. marec 2023).

2.8 PODROČJE BOJA PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI

Aktivnosti na področju boja proti anticiganizmu in diskriminaciji so v letu 2022 izvajali predvsem **UN, policija, SRSRS in različne romske nevladne organizacije** (predvsem zveze društev).

Posebno poglavje NPUR 2021–2030 je posvečeno področju boja proti anticiganizmu in diskriminaciji. Vanj je **vkjučena tudi delovna opredelitev anticiganizma**, ki jo je **oktobra 2020** sprejela **Mednarodna zveza za spomin na holokavst (IHRA)**, objavljena pa je tudi na vladnih spletnih straneh in se glasi:

»Anticiganizem se izkazuje z izrazi in dejanji posameznikov ter z institucionalnimi politikami in praksami, ki spodbujajo marginalizacijo, izključevanje, fizično nasilje, omalovaževanje romskih kultur in življenjskih slogov ter sovražni govor, uperjen proti Romom in drugim posameznikom in skupinam, ki so bili v času nacizma in so še danes označeni za »cigane« ter zaradi tega stigmatizirani ali preganjani. To vodi v obravnavanje Romov kot domnevno družbi tuje skupine in povezovanje njenih pripadnikov z nizom slabšalnih stereotipov in izkrivljenih podob, ki so posebna oblika rasizma.«

Ukrepi za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji so se v letu 2022 izvajali predvsem **s ciljem ozaveščanja, izobraževanja in usposabljanja delavcev policije in javnih uslužbencev**, zaposlenih v osrednjih ustanovah, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s predstavniki romske skupnosti oziroma so ključni odločevalci pri pripravi in sprejemanju politik na lokalni in državni ravni. Po drugi strani so **h krepitvi ozaveščenosti o negativnih učinkih in posledicah anticiganizma in diskriminacije** pripomogli tudi ukrepi na nekaterih drugih področjih, na primer pri **vkjučevanju v družbeno in kulturno življenje ter s krepitvijo dejavnosti in sodelovanja SRSRS kot krovne organizacije romske skupnosti ter drugih organizacij romske skupnosti**. Izredno pomemben vzvod za ozaveščanje tako večinskega prebivalstva kakor tudi pripadnikov romske skupnosti pa so bili **radijski in televizijski programi za romsko skupnost, ki jih izvaja javna RTV Slovenija, in programi, ki jih ustvarjajo sami pripadniki romske skupnosti in njihove organizacije** (npr. Radio Romic).

UN je tako v letu 2022 **izvajal ukrepe v okviru NPUR 2021–2030 kot tudi vse ostale naloge**, ki jih opravlja v okviru svojih pristojnosti vladne službe in nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov. Tako je v letu 2022:

- sofinanciral delovanje SRSRS;
- zagotavljal sredstva SRSRS za izvedbo javnih razpisov podpore aktivnostim društev in zvez društev, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti;
- sofinanciral medijske programe RTV Slovenija, ki so namenjeni romski skupnosti (posebej za romsko skupnost radijska oddaja Naše poti – Amare droma in televizijska oddaja Kaj govoriš – So vakeres);
- zagotavljal in nakazal dodatna sredstva za leto 2022 upravičenim občinam (25 občin), ki imajo evidentirana romska naselja in se jim iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo na podlagi ZFO-1;
- koordiniral pripravo Devetega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2021);
- izvajal projekt Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA5), in skozi dogodke, ki potekajo na odprt in vključujoč način in na katere se vedno vabijo vsi ključni sogovorniki za posamezna področja, širil razumevanje o življenju pripadnikov romske skupnosti, o vzrokih za njihovo socialno izključenost in vzvodih njihovega delovanja ter s tem predstavnikom strokovnih institucij, ki se dogodkov udeležujejo, omogočil globlji vpogled in razumevanje v delovanje romske skupnosti. S tem so udeleženci dogodkov pridobili razumevanje o kompleksnosti izzivov, kar jim omogoča njihovo bolj kakovostno nadaljnje delo ter po potrebi prilagoditev ukrepov in pristopov pri naslavljanju konkretnih izzivov pri njihovem delu;
- v vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov v okviru Mreže nacionalnih kontaktnih točk za vključevanje Romov, ki jo je oblikovala Evropska komisija, se je udeleževal in sodeloval na sestankih mreže in poročal Evropski komisiji o uresničevanju zavez iz

strateškega okvirja EU na področju Romov in priporočil Sveta EU, ki so bila sprejeta v zvezi s tem. UN v svoji vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov od leta 2016 dalje uspešno prijavlja projekte Nacionalna platforma za Rome (projekti SIFOROMA) na zaprte pozive Evropske komisije, ki so namenjeni izključno nacionalnim kontaktnim točkam, in te projekte tudi uspešno izvaja;

- izvajal naloge v zvezi z delom vladne Delovne skupine za obravnavo romske problematike (pripravljala gradiva za seje in gradivo v okviru realizacije sklepov delovne skupine, vodil in usklajeval zapisnike sej);
- se udeleževal večine dogodkov, ki so potekali v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in so jih organizirali najrazličnejši izvajalci na lokalni ravni (od sestankov, ki so jih sklicevale občine, do različnih srečanj, ki so jih organizirali izvajalci aktivnosti v romskih naseljih ali njihovi okolici).

MNZ (policija) je poročal o izvajanju ukrepov, ki so vključeni v NPUR 2021–2030 v letu 2022, in sicer o ukrepih:

- »Izobraževanje in usposabljanje delavcev policije«;
- »Izobraževanje javnih uslužbencev, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s predstavniki romske skupnosti«.

Policija je v letu 2022 v skladu z **verificiranim programom »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«** izvajala **usposabljanja za policiste in druge delavce policije**, ki so namenjena pridobitvi ustreznega znanja za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije in spoznavanja vseh specifik, ki so značilne za posamezne multikulturne skupnosti. Usposabljanja so namenjena tudi spoznavanju modelov dobrih praks in uspešnemu reševanju problemskih situacij. Gre za ukrep, skozi katerega se delavci policije še dodatno usposobijo za ustrezno odzivanje v stikih z »drugimi«, odrinjenimi na rob družbe, socialno izključenimi zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti (spolne, verske, politične itd.), in osebnostnih lastnosti.

V letu 2022 sta bili izvedeni **2 usposabljanji za policiste** iz vsebin tega programa, in sicer 9. junija 2022, za policiste PU Ljubljana (18 policistov) in 15. novembra 2022 za policiste PU Kranj (32 policistov). Skupaj se je usposabljanj v letu 2022 udeležilo **50 policistov**.

Policija posamezne vsebine predstavlja tudi v procesu izobraževanja, in sicer **v programih Višje policijske šole** pri predmetih **»Etika in človekove pravice«** in **»Policija v družbi«** predava študentom o določenih ključnih vsebinah s področja enakosti obravnavanja in posebnosti v multikulturni skupnosti ter preprečevanja diskriminacije s specifikami romske skupnosti. **V letu 2022** je bilo izvedeno **usposabljanje v 6 oddelkih kandidatov za policiste**. Usposabljanja je bilo deležnih skupaj **150 kandidatov**.

Za **vodstvene delavce** pa policija izvaja usposabljanja **»Vodenje v policiji«**, kjer se udeleženci usposabljanja v 1. modulu pri predavanju na temo **»Vloga vodstvenih delavcev pri delu policije v multikulturnih skupnostih«** seznani tudi z vsebinami in specifikami dela policije v romski skupnosti. **V letu 2022** je bilo predavanje izvedeno pri 18. in 19. generaciji policistov. Usposobljenih je bilo skupaj **40 kandidatov za prihodnje policijske vodje** oziroma so se usposabljanj udeležili že obstoječi policijski vodje.

Policija svoje dolgoletne uspešne izkušnje pri delu z romsko skupnostjo **prenaša tudi na ostale javne uslužbence**, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. Gre za ciljno usmerjen ukrep, katerega cilj je predvsem **dvigniti usposobljenost javnih uslužbencev v komunikaciji s pripadniki romske skupnosti**, s katerimi se srečujejo v okviru svojega dela. Eden izmed glavnih namenov tega ukrepa je tudi **ozaveščanje o predsodkih in stereotipih do Romov v določenem okolju in spoprijemanje javnih uslužbencev z lastnimi predsodki in stereotipi** ter iskanje praktičnih rešitev na specifične izzive v posameznem okolju, iz katerega prihajajo tako javni uslužbenci kot tudi predstavniki romske skupnosti

V letu 2022 so bila tako izvedena **3 usposabljanja za javne uslužbence**, ki se **v okviru svojih pristojnosti srečujejo s pripadniki romske skupnosti**. V Trbovljah je bilo 9. junija 2022

izvedeno usposabljanje za skupno 32 javnih uslužbencev, in sicer 25 uslužbencev CSD Zasavje ter Društva prijateljev mladine iz Trbovelj in 7 uslužbencev šolstva in vzgojno varstvenih zavodov iz Zasavja. V mesecu novembru pa sta bili izvedeni 2 usposabljanji za uslužbence Splošne bolnišnice Novo mesto, in sicer 14. in 21. novembra 2022, na katerih je bilo skupno prisotnih 40 uslužbencev. V letu 2022 se je tovrstnih usposabljanj udeležilo skupaj **72 javnih uslužbencev**.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2021–2030 na tem področju v letu 2022, ki so v pristojnosti MNZ oziroma policije ter UN in SRSRS, so vključene v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Z dodeljevanjem sredstev krovni romski organizaciji v Sloveniji in drugim romskim organizacijam in združenjem se je tudi v letu 2022 nadaljevala podpora krepitvi zmogljivosti romske skupnosti in romske civilne družbe. Ob tem je treba poudariti, da so **postopki vključevanja romske civilne družbe** v načrtovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in ukrepov **zagotovljeni tako v zakonskih določilih ZRomS-1 kot tudi v praksi**, ko pristojna ministrstva in vladne službe ter občine obravnavajo vprašanja, povezana s pripadniki romske skupnosti. **Drugi odstavek 12. člena ZRomS-1** zelo jasno določa, da **morajo državni organi, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravne lokalne skupnosti pridobiti predhodno mnenje SRSRS**, kadar sprejemajo ali izdajajo predpise in druge splošne pravne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti.

Policija je v letu 2022 nadaljevala z izobraževanjem in usposabljanjem delavcev policije preko verificiranega programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«. Povratne informacije kažejo, da usposabljanja dosegajo svoj namen. Po odzivu udeležencev so tovrstna usposabljanja zelo dobrodošla. **Program usposabljanja je bil konec leta 2022 prenovljen** in kot takšen tudi sprejet na Programskem svetu.

Izkušnje in povratne informacije po izvedenih usposabljanjih **kažejo na potrebo po tovrstnih znanjih**, saj poleg teoretičnih osnov, ki so cilj usposabljanj, **udeleženci dobijo tudi praktičen vpogled v reševanje posameznih problemskih situacij**, s katerimi se najpogosteje srečujejo pri svojem delu. Tovrstna usposabljanja se v policiji izvajajo že od leta 2009 in jih je policija že dodobra spoznala in sprejela kot **sestavni del izobraževalnega procesa in usposabljanja**.

Dosedanje izkušnje in znanje policije se uspešno prenašajo tudi na ostale javne uslužbence, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. Preko usposabljanj, ki jih izvaja policija, se dvigujeta usposobljenost ostalih javnih uslužbencev v komunikaciji s pripadniki romske skupnosti in njihovo zavedanje o lastnih predsodkih in stereotipih ter možnostih in načinih ustreznega spoprijemanja z njimi. **MNZ** je že v več preteklih poročilih predlagal in v zvezi z nadaljnjimi usposabljanji predlaga tudi tokrat, da se **na ustrezen način javnim uslužbencem predstavijo prednosti takih usposabljanj**, tako v smislu **ozaveščanja o specifikah pri delu z romsko skupnostjo** kot tudi pri **boljšem delu javnih uslužbencev**. Treba je vzpostaviti védenje pri javnih uslužbencih, da taka usposabljanja obstajajo, in zavedanje, da lahko za tovrstna usposabljanja zaprosijo. Vsa usposabljanja, ki jih izvaja policija, so brezplačna.

2.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI

Pregled aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo Romi, je na podlagi poročil občin podan v **prilogi 2 po posameznih občinah**.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

ZRomS-1 določa, da tudi **organi samoupravnih lokalnih skupnosti, to je občin**, sprejmejo **podrobne področne programe in ukrepe** ter v svojih finančnih sredstvih za to predvidijo potrebna sredstva. **Nekatere občine imajo sprejete svoje podrobne področne programe v obliki strategij, programov ukrepov ali akcijskih načrtov**, druge pa celovitega dokumenta nimajo sprejetega, a ne glede na to **izvajajo in uresničujejo ukrepe za izboljšanje položaja romske skupnosti v svoji občini** ter za to **namenjajo tudi določena finančna sredstva**. UN v okviru izvajanja projekta Nacionalna platforma za Rome občinam, kjer živi romska skupnosti, nudi podporo pri oblikovanju akcijskih načrtov občin ali pa multidisciplinarnih timov v občinah oziroma za naslavljanje posameznih potreb in izzivov v konkretni občini, in sicer na podlagi njihovih izraženih potreb in interesov.

Trenutno imajo veljavne **področne programe** (strategije, programe ukrepov, akcijske načrte) sprejete **občine Novo mesto, Krško, Črnomelj, Lendava, Kuzma, Trebnje, Brežice in Ivančna Gorica. MO Murska Sobota** načrtuje sprejem akcijskega načrta za razvoj romske skupnosti do leta 2030 v letu 2023. **Ostale občine določbo 6. člena ZRomS-1 uresničujejo z izvajanjem ukrepov za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti**, in sicer na področjih urejanja prostora, socialnega varstva, zaposlovanja, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva idr. **Nekatere občine**, ki trenutno nimajo sprejetega veljavnega akcijskega načrta in so ga v preteklosti že imele, pa mu je rok veljavnosti potekel, **načrtujejo pripravo novega akcijskega načrta**.

Glede na pristojnosti občin je bilo **tudi v letu 2022 največ ukrepov in aktivnosti**, ki so jih izvajale, **vezanih na**:

- **prostorsko urejanje romskih naselij in komunalno opremljanje ter pokrivanje stroškov**, povezanih z vzdrževanjem v naseljih,
- **izvajanje programov javnih del** za potrebe romske skupnosti (sofinanciranje zaposlitve preko javnih del – največkrat je šlo za zaposlitev pripadnikov romske skupnosti),
- **zaposlitev strokovnega delavca ali koordinatorja**, ki deluje v okviru CSD (npr. v Kočevju in Mariboru),
- **izplačila enkratnih (občinskih) socialnih pomoči** v obliki denarja, plačila položnic ali nakupa življenjskih potrebščin,
- **subvencioniranje šolskih potrebščin**,
- **subvencioniranje profitnih in/ali neprofitnih najemnin**,
- zagotavljanje **šolskih prevozov otrok**,
- **izvedbo investicijskih projektov**, kot je npr. urejanje športnih površin v romskih naseljih za spodbujanje športnih aktivnosti,
- **podporo različnih socialnovarstvenih in drugih programov in projektov**, ki so namenjeni (tudi) pripadnikom romske skupnosti ali širše ranljivim skupinam prebivalstva v občini,
- **izvajanje projektov nevladnih organizacij**, ki delujejo v občini (podpora društvom preko javnih razpisov občine) itd.

Večje učinke je zaznati v občinah, kjer:

- je **predstavniki romske skupnosti** v občinskem svetu **aktiven in sodeluje z občinsko upravo**;
- je **v občinski upravi zaposlen romski koordinator** oziroma oseba, ki se ukvarja z izzivi romske skupnosti;
- je **delovno telo občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti** aktivno in se redno sestaja;
- se **zavedajo pomena medsebojnega povezovanja in sodelovanja** institucij in organizacij, ki delujejo na lokalni ravni ter sodelovanja s pripadniki romske skupnosti in imajo **vzpostavljen multidisciplinarni tim** ter se **naslavljanja izzivov lotevajo multidisciplinarno in proaktivno**.

2.10 DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Na podlagi ZRomS-1 je SRSRS krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji in sogovornik državnih organov. SRSRS je pravna oseba javnega prava in predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji. Sestavlja ga 21 članov, od tega 14 članov, predstavnikov Zveze Romov Slovenije (ZRS) in 7 članov, predstavnikov romske skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti (romski svetniki). SRSRS se na novo konstituira po vsakokratnih lokalnih volitvah.

V letu 2022 je SRSRS izvedel 2 redni in 2 izredni seji, skupaj 4, ki so potekale 17. marca 2022, 17. maja 2022, 13. septembra 2022 in 21. oktobra 2022. Glavne teme sej so bile obravnava polletnih in končnih poročil, javni razpisi SRSRS, organiziranje in politična participacija romske skupnosti v Sloveniji, tekoče aktivnosti SRSRS, zaključek mandata članov SRSRS ter priprave na redne lokalne volitve in posledično tudi novo konstituiranje SRSRS. V skladu z vsebinskim načrtom za leto 2022 je SRSRS na svojih rednih in izrednih sejah obravnaval tudi konkretna vprašanja, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti ter posamezna aktualna vprašanja glede romske problematike v Sloveniji.

SRSRS je v letu 2022 izvedel 3 tematske razprave, in sicer na temo zaposlovanja Romov v JV delu Slovenije (24. marca 2022), vključevanja oziroma ne vključevanja Romov v družbo v JV Sloveniji (12. maja 2022) in o primerih dobrih praks na področju reševanja bivanjskih razmer (3. oktobra 2022). Svoje tematske razprave je SRSRS izvedel v JV delu Slovenije, saj je po mnenju SRSRS tam romska problematika bolj pereča in potrebuje večjo angažiranost in pozornost.

Predstavniki SRSRS so se tudi v letu 2022 večkrat srečali s predstavniki Vlade RS, posameznih ministrstev, drugih državnih institucij, občin in nekaterih drugih institucij oziroma organizacij, in sicer več kot tridesetkrat. Večina sestankov in srečanj je potekalo na pobudo SRSRS, to so predvsem srečanja s predstavniki Vlade RS in raznih ministrstev ter z župani. SRSRS se je odzival tudi na razna vabila in dogodke, kamor je bil vabljen.

V letu 2022 so se člani SRSRS udeleževali tudi sej vladne Delovne skupine za obravnavo romske problematike.

SRSRS je v okviru sodelovanja z romskimi društvi, zvezami in drugimi organizacijami tudi v letu 2022 nudil podporo in pomoč:

- pri prijavah na različne javne razpise;
- pri pripravi zaključnih poročil in bilanc;
- posameznikom iz romske skupnosti, ki so potrebovali različne informacije in pomoč.

V okviru svojega mednarodnega delovanja so se predstavniki SRSRS udeležili nekaterih dogodkov na mednarodni ravni, ki so jih organizirale različne romske organizacije, ki delujejo na območju EU in nekaterih držav nekdanje SFRJ ter se povezovali in si izmenjevali izkušnje med organizacijami.

Pri SRSRS je tudi v letu 2022 delovala delovna skupina za delo na terenu, ki je predvsem v drugi polovici leta 2022 dala poudarek prihajajočim lokalnim volitvam, kjer so bili v 20 občinah izvoljeni predstavniki romske skupnosti v občinske svete.

Na podlagi terenskega dela je SRSRS za vladno Delovno skupino za obravnavo romske problematike pripravil ugotovitve s terena in nekatere predloge in se je aktivno odzival tudi na različne dopise in pozive s strani različnih institucij in organizacij. Predstavniki SRSRS so bili dejavni tudi v različnih delovnih skupinah na državni in lokalni ravni (sodelovanje v interdisciplinarnih timih na CSD, sodelovanje s policijo, zdravstvenimi ustanovami, sodelovanje z raznimi izobraževalnimi ustanovami, občinami itd.).

Delo SRSRS je tako posredno kot neposredno preko aktivnosti usmerjeno v preprečevanje diskriminacije in odpravljanja predsodkov in stereotipov do Romov. Prav tako so izvedene aktivnosti namenjene reševanju širše romske problematike, ki se nanaša na celotno romsko populacijo v Sloveniji in se ne ločuje glede na spol. S sofinanciranjem romskih zvez in romskih

društev SRSRS pokriva vse regije, kjer prebiva romska skupnost. SRSRS je v letu 2022 tako izvedel 3 javne razpise, in sicer:

- Javni razpis za sofinanciranje aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti v letu 2022 (JR-PRS 2022)¹⁹;
- Javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti, v letu 2022 (JR-RPR 2022)²⁰;
- Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev v letu 2022 (JR-RD 2022)²¹.

Aktivnosti SRSRS, še posebej v okviru izvedenih javnih razpisov, so podrobneje predstavljene v prilogi 1 tega poročila.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

SRSRS na podlagi svojega terenskega dela pred izvedbo rednih lokalnih volitev 2022 **ugotavlja**, da **med občinami obstajajo razlike**, in sicer da se **nekatero občine same borijo in si želijo aktivnega svetnika** ter so **to večinoma potem tudi občine, kjer je posledično položaj Romov boljši**. V nekaterih občinah pa SRSRS ugotavlja, da imajo romskega svetnika le zato, ker jim zakon tako veleva, **nimajo pa interesa skupaj s svetnikom izboljšati položaj Romov** na njihovem območju. Tudi **med zainteresiranimi kandidati** za romskega svetnika so **opazili razlike**. Nekateri so kandidirali, ker **si želijo sprememb, imajo ideje in želijo biti aktivni** v svojem lokalnem okolju. Nekateri so **svetniki že več let in obvladajo svoje delo**, ljudje so z njimi zadovoljni in so zato želeli spet kandidirati. Tretji pa so **na začetku aktivni in pokažejo voljo**, vendar **čez čas, po mnenju SRSRS predvsem zaradi odnosa občine** (župana, občinskih svetnikov), **izgubijo voljo za aktivnosti in delo**. SRSRS ocenjuje, da **romski svetniki še nikoli niso bili tako neaktivni kot v mandatu 2018–2022**.

SRSRS je tudi poudaril, da se je nanj obrnilo **nekaj občin**, ki so imele **težave pri ustanavljanju posebnih občinskih volilnih komisij** in težave **s pripravo posebnih volilnih imenikov** oziroma pogojev za vpis v volilne imenike. Tem občinam je **SRSRS pomagal z iskanjem kandidatov za člane posebnih volilnih komisij**. SRSRS pa je **že leta 2006 pripravil Merila za vpis v evidenco volilne pravice državljanov RS, pripadnika romske skupnosti**, ki jih je poslal vsem občinam, ki imajo romskega svetnika. Kljub temu **SRSRS ugotavlja**, da se **še vedno pojavljajo različne težave in nerazumevanje**.

Po mnenju SRSRS je **področje zaposlovanja Romov**, predvsem **v JV delu Slovenije**, eno izmed **najbolj izpostavljenih področij**, ki **zahteva temeljito in bolj konkretno ureditev**. MDDSZ sicer preko svojih programov in aktivnosti poskuša na tem področju izboljšati stanje, vendar po mnenju SRSRS ta prizadevanja niso uspešna. **SRSRS vidi zaposlitvene možnosti mladih in izobraženih Romov** v njihovem **načrtnem zaposlovanju v javnih institucijah**, ki se ukvarjajo z romsko skupnostjo (na občinah, CSD, ZRSZ, v šolah, vrtcih, pri policiji, v kulturnih ustanovah itd.), pa tudi **v nudenju pomoči in podpore romskim podjetnikom** za uspešno poslovanje in vključevanje na trg dela ter **v krepitvi oziroma povečanju zaposlovanja Romov preko javnih del**. **SRSRS meni**, da bi bilo treba **pripraviti dodatne izobraževalne programe za odrasle Rome**, na podlagi katerih bi ti imeli večjo možnost za zaposlitev (poklicni in srednješolski programi, prekvalifikacije, pridobivanje ustreznih veščin in znanj).

Vključevanje pripadnikov romske skupnosti v družbo je po mnenju SRSRS **izredno kompleksno** področje oziroma zapletena tema. **Romska naselja so getoizirana**. Bivanjske razmere se niso reševale, poudarek je bil predvsem na celotni romski problematiki, zato tudi ni bilo vidnih rezultatov. **Danes bi bil po mnenju SRSRS najbolj primeren model integracije**

¹⁹ Javni razpis je bil objavljen dne 14. januarja 2022 v Ur. l. RS, št. 6/22. Dostopen prek: [JR-PRS 2022](#) (5. april 2023).

²⁰ Javni razpis je bil objavljen dne 26. februarja 2022 v Ur. l. RS, št. 26/22. Dostopen prek: [JR-RPR 2022](#) (5. april 2023).

²¹ Javni razpis je bil objavljen dne 20. 5. 2022 v Ur. l. RS, št. 70/22. Dostopen prek: [JR-RD 2022](#) (5. april 2023).

Romov **iskanje novih možnosti nastanitve Romov** (nakup parcel, legalizacija, ureditev lastništva itd.). **SRSRS poudarja slabo materialno podlago romske skupnosti, nizko izobraženost in izjemno slabo vključenost v lokalno skupnost.** Romi ne sodelujejo v družbenem, političnem, kulturnem in športnem življenju. **Ključnega pomena za vključevanje Romov v družbo je po mnenju SRSRS izobraževanje.** Preko **različnih projektov**, ki so močno finančno podprti, se **poskuša pri Romih razvijati čut za družbeno vključenost in odgovornost.** Čeprav je proces zelo zahteven in težak, je **po oceni SRSRS mnogim izvajalcem projektov uspelo kar nekaj Romov vključiti v družbo.** Po drugi strani pa **SRSRS opaža odpor in pomanjkanje potrebe mnogih Romov po vključevanju v družbo.** Kot **vzrok** navajajo **tradicijo, običaje in strah pred nesprejetostjo.**

SRSRS opozarja, da je urejanje bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti **na JV delu države ena najbolj perečih tem**, ki zahteva **posebno pozornost in skrb.** **Nekatere občine** so v zadnjih nekaj letih, tudi z izdatno finančno pomočjo države, **bivanjske razmere pripadnikov romske skupnosti uredile.** Vendar pa **mnoga romska naselja** na tem koncu države **še vedno ostajajo nelegalizirana in brez ustrezne infrastrukture.** Nekateri primeri dobrih praks so pokazali, da se lahko **s skupnimi močmi in angažiranostjo da marsikaj narediti.** Za eno izmed **aktivnejših občin se je pokazala Občina Krško**, kjer rešujejo bivanjske razmere tako, da **pomagajo posameznim romskim družinam, ki same izrazijo željo, da bi se odselile iz romskega naselja.**

3. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI

3.1 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV

V letu 2022 je bilo za potrebe izvajanja aktivnosti na področju izboljšanja položaja in socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti s strani državnih organov namenjenih **dobrih 15,5 milijona evrov.** Podrobnejši pregled sofinanciranja po organih od leta 2017 naprej je podan v **prilogi 3** tega poročila.

V **skupnem znesku** so vsebovana **sredstva integralnega proračuna in projektov, sofinanciranih iz sredstev EU.**

V letu 2022 se je **višina sofinanciranja občutno zvišala v primerjavi s preteklimi leti**, in sicer:

- **na račun MVI in njihove spremenjene metodologije pri oceni realizacije sredstev.** Od leta 2022 naprej se namreč spremeni metodologija za oceno letnega obsega sredstev za Rome. Poleg dodatnih materialnih stroškov za učence Rome je bilo do leta 2021 v oceno realizacije vključeno sofinanciranje plač, prispevkov in osebnih prejemkov učiteljev za DSP za učence Rome v skladu s sistemizacijo delovnih mest. Od leta 2022 naprej pa je poleg tega v realizacijo vključena tudi ocena stroškov dela za dodatna delovna mesta, in sicer:
 - zaradi znižanega normativa pri oblikovanju oddelkov dodatnih 1,5 učitelja na dodatni ocenjeni oddelek,
 - sistemizirana DM romskega pomočnika,
 - ocenjena dodatna delovna mesta za drugega strokovnega delavca v 1. razredu ter
 - dodatne specifične na delovnih mestih gospodinjec in čistilk.
- **Skupna višina sofinanciranja se je zvišala tudi na račun višine dodeljenih dodatnih sredstev občinam z evidentiranimi romskimi naselji na podlagi 20.a člena ZFO-1**, saj je bilo v letu 2022 občinam dodeljenih 50 % celotnega zneska, ki pripada posameznim občinam za proračunsko leto, za katero se izračuna višina sredstev. V letih 2023 in 2024 pa bodo ta sredstva še višja, saj bodo občine z evidentiranimi romskimi naselji v letu 2023 prejele 75 % celotnega zneska in od leta 2024 dalje 100 % zneska, torej celotni znesek 3,5 % primerne porabe občine.

V **skupnem obsegu financiranja s strani državnih organov** so zajeta sredstva, ki jih ti namenjajo za:

- predšolsko vzgojo in izobraževanje;

- kulturne, založniške in medijske projekte oziroma dejavnosti;
- sofinanciranje delovanja krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji in za programe aktivnosti organizacij romske skupnosti, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti;
- spodbujanje zaposlovanja in socialnega vključevanja;
- zdravstveno varstvo;
- ozaveščevalne aktivnosti;
- radijske in televizijske oddaje v okviru javne RTV Slovenija,
- itd.

3.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

Občine z evidentiranimi romskimi naselji (25 občin²²) so v letu 2022 na podlagi 20.a člena ZFO-1 s strani države (preko UN) prejele skupaj **dobrih 3,8 milijona evrov dodatnih sredstev za uresničevanje svojih obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo**. V letu 2022 je bilo tako v skladu z ZFO-1 **izplačanih 50 % vseh dodatnih sredstev**, ki naj bi jih občine prejele na podlagi tega člena ZFO-1. V letu 2023 bodo občine prejele 75 % vseh dodatnih sredstev (to bo dobrih 6,2 milijona evrov), v letu 2024 pa bodo prejele že 100 % znesek dodatnih sredstev, in sicer v višini 3,5 % primerne porabe občine (to bo ob povprečnini 700 evrov dobrih 8,3 milijona evrov). Pregled izplačanih sredstev v letih 2021 in 2022 ter predvidenih izplačil v letih 2023 in 2024 je podan **v prilogi 3**.

Čeprav občine k temu niso zavezane, so **tudi v letu 2022 na poziv UN poročale o namenih porabe teh sredstev**. Iz primerjave med izplačanimi sredstvi na podlagi 20.a člena ZFO-1 in poročili občin o višini sredstev, namenjenih različnim ukrepom in aktivnostim v zvezi z romsko skupnostjo, je **možno razbrati, da so občine večinoma prejele znatno več sredstev**, kot pa je bilo potem **dejansko sredstev namenjenih za sofinanciranje njihovih obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo**. Žal je **zelo malo občin** poročalo tudi **o sredstvih**, ki bi jih za potrebe urejanja položaja pripadnikov romske skupnosti v občini **zagotovile same** v svojih proračunih.

Poročanje občin tudi glede **namenjenih finančnih sredstev** za potrebe urejanja romskih naselij in ostalih zadev, povezanih s pripadniki romske skupnosti, je zajeto **v prilogi 2 po posameznih občinah**.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

V letu 2022 se je 20.a člen ZFO-1 nemoteno izvajal. Občine z evidentiranimi romskimi naselji so za potrebe sofinanciranja svojih obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo **prejele vsa sredstva v skladu z zakonom**.

Ko se občina loteva priprave področnega programa (akcijskega načrta) za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti v občini, se je v okviru podpore, ki jo občinam pri tem skozi projekt Nacionalna platforma za Rome nudi UN, pokazalo, kako **pomembno je aktivno sodelovanje tako predstavnikov vseh pristojnih institucij in organizacij na lokalni ravni, predstavnikov romske skupnosti** (še posebej romskih svetnikov) in **še posebej predstavnikov pristojnih ministrstev**. S tem sta skozi celoten proces priprave občini omogočena vpogled in pridobitev informacij o vsem, kar se že izvaja, ter o vseh možnostih, ki so na voljo v ta namen. Z aktivnim sodelovanjem kompetentnih predstavnikov pristojnih ministrstev je lahko omogočena tudi neposredna strokovna podpora občini in lažje ter ustreznejše oblikovanje možnih ukrepov. Če se želi doseči manjšo razpršenost aktivnosti in več ciljno usmerjenega ukrepanja ter posledično večjo učinkovitost in preglednost izvajanja aktivnosti v okoljih, kjer Romi živijo, ter preprečiti

²² V skladu s sklepom vlade št. 41001-6/2020/3 z dne 7. januar 2021 so to občine: Beltinci, Brežice, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovniki, Grosuplje, Ivančna Gorica, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Ribnica, Rogašovci, Semič, Šalovci, Šentjernej, Škocjan, Tišina, Trebnje in Turnišče.

neaktivnost ali pomanjkanje aktivnosti s strani nekaterih lokalnih skupnosti, bo **v prihodnje to sodelovanje in podpora občinam s strani pristojnih ministrstev potrebno še okrepiti.**

Občine bodo tako kot do zdaj **še naprej aktivno vključene v pripravo letnih poročil vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji**, ki jih obravnava tudi Državni zbor.

Priloge poročila:

- priloga 1: pregled uresničevanja ukrepov iz NPUR 2021–2030 v letu 2022;
- priloga 2: pregled izvajanja ukrepov in aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti v letu 2022;
- priloga 3: pregled sofinanciranja na področju romske skupnosti s strani državnih organov.

4. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

APZ	Aktivna politika zaposlovanja
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CRP	ciljni raziskovalni program
CSD	Center za socialno delo
CŠOD	Center šolskih in obšolskih dejavnosti
DGD	Dokumentacija za gradbeno dovoljenje
DPN	Državni prostorski načrt
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DZ	Družinski zakonik
EPEKA	Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GJI	gospodarska javna infrastruktura
GSV	Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije
GZ-1	Gradbeni zakon
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
INV	Inštitut za narodnostna vprašanja
IP	Investicijski program
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JMSS Maribor	Javni mestni stanovanjski sklad Maribor
JR	javni razpis
JRM	javni red in mir
KS	krajevna skupnost
KZ-1	Kazenski zakonik
LAS	lokalna akcijska skupina
LU	Ljudska univerza
MDA	Multidisciplinarni aktiv za integracijo Romov
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MKRR	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj
MNVP	Ministrstvo za naravne vire in prostor
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MO	Mestna občina
MOL	Mestna občina Ljubljana
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MONM	Mestna občina Novo mesto
MORS	Ministrstvo za obrambo
MP	Ministrstvo za pravosodje
MSP	Ministrstvo za solidarno prihodnost
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPK	Nacionalna poklicna kvalifikacija
NPUR	Nacionalni program ukrepov za Rome
NVO	Nevladna organizacija
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobní prostorski načrt

OŠ	osnovna šola
OŠPP	osnovna šola s prilagojenim programom
PU	policijska uprava
PUMo	Projektno učenje mlajših odraslih
PZI	Projekt za izvedbo
RD	romsko društvo
ReNSP15-25	Resolucija o Nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025
RKS	Rdeči križ Slovenije
RS	Republika Slovenija
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
SLR	strategija lokalnega razvoja
SOS	Skupnost občin Slovenije
SRSRS	Svet romske skupnosti Republike Slovenije
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SSU	Središče za samostojno učenje
SŠ	srednja šola
SZ-1	Stanovanjski zakon
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko
SVZ	Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
UKOM	Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
URS	Ustava Republike Slovenije
VGC	večgeneracijski center
VNC	večnamenski center
VNRC	večnamenski romski center
VVZ	vzgojno-varstveni zavod
ZD	zdravstveni dom
ZDR-1	Zakon o delovnih razmerjih
ZFO-1	Zakon o financiranju občin
ZFRO	Zakon o finančni razbremenitvi občin
ZKnj-1	Zakon o knjižničarstvu
ZLS	Zakon o lokalni samoupravi
ZMed	Zakon o medijih
ZMOS	Zveza mestnih občin Slovenije
ZNPPol	Zakon o nalogah in pooblastilih policije
ZODPol	Zakon o organiziranosti in delu v policiji
ZOIU	zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja
ZOS	Zveza občin Slovenije
ZRomS-1	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZRS	Zveza Romov Slovenije
ZRSŠ	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZRTVS-1	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZSVarPre-H	Zakon o socialnovarstvenih prejemkih
ZŠtip-1	Zakon o štipendiranju
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju